

HYPNOTIZMUS

A SIKER TUDOMÁNYA

Tisztelt olvasó! Vajon eszedbe jutott-e valaha afelől gondolni, hogy mi az oka annak, hogy némely emberek sikert aratnak; hogy midaz, amit megértenek, aranyvárrá válnak; hogy vagyont, állást, hatalmat és befolyást szereznek, anélkül, hogy vajmi nagy fáradságot kifejtjenek? Az ilyen egyénekkel barátok környékeznek; mindent tisztelik és becsülik őket; a társadalomban kiváló helyet foglalnak el és számos kitüntetést aratnak látszólag minden megerőltetés nélkül. Elmékedtél-e minderről? És tudod-e, hogy mi ennek az oka? Kemény munka? Dehogyan. A nagy ember sokkal keményebben dolgozik, mint a gazdag. Szüleit? Hiszen kiváló férfiak legfőbbje alacsony származású. Szerecsé? Sok szerecsé ember hal meg szegényen és barátlanul. Mi megmondjuk az okát. Az életben aratott sikerek a tika az egyéni befolyásában rejlik, azaz abban a tehetségben, mely másokat arra késztet, hogy úgy gondolkozzanak, mint önömagad; hogy meggyerjed bizalmukat és barátságukat és hogy rábírad őket, hogy téged vállalatidban támogassanak. Egy utkos erő létezik, melyvel ellenállhatatlan egyéni befolyást gyakorolhatsz, melynek segítségével bármely akadályt legyőzhetsz és bárkit elbájoszhatsz és lekötözhetsz, bármennyi tehetséget vagy rossz szokást magvairizmus vagy hypnotizmus. Ez az alapja a sikernek minden foglalkozásnál és vállalatnál.

A mi sikert hoz. Ez olyan tehetség, melyet az isteni előrelátás örökségül adott szegénynek és gazdagnak egyaránt. Ez valóban a kornak csodaszereit tartalmazó örökségül adott tehetség, mely horderejű red néve, ha képes vagy valakit meggyőzni arról, hogy a saját áruid a legeszebbek, továbbá, hogy neki nélkülözhetetlen vagy, hogy az, amit neki ajánlsz, jól tölkeztethető, hogy szükséges van arra, amit árulsz, hogy véleményed helyes, hogy tanácsodát kövesse stb. Képzeld csak, hogy milyen előnyödre válnék ez a tehetség. Ha jövendőz állást keresz, ha azt akarod, hogy tisztességet lemezzél, vagy ha nagyobb jövedelmet kívánsz: a hypnotizmus ismeretét nélkülözhetelennek fogod találni. Sok száz esetben fordulóponja volt ez oly egyének életében, akik kétségbeesetten lemondtak majdnem mindenről, s a jövő nem nyújtott semmi reményt. Eppen most becsújtuk közre a század legfelülőbb könyvét, mely a hypnotizmus, egyéni magnetizmus, magnetikus gyógykezelésről stb.

alapsan tárgyal oly egyszerű nyelvezetben, hogy egy gyermek is megértheti. A könyv szerzője Dr. X. La

Tanulj otthon díjmentesen. hypoitistája. A mű új, titkos, közvetlen módszerekről szól, mely bármely intelligens személynek lehetővé teszi, hogy ezt a misztikus tudományt otthon néhány nap alatt megtanulja és hogy a tehetségét a barátai és a vele közlekedők felett, ezek tudia nélkül gyakorolja. Abszolút sikert garantálunk 5000 korona pénzbírság mellett. Ezen rendkívüli könyvnek köszönhetően sokan, hogy most 10,000-25,000 koronát kerestek évenként, néhányan roppant vagyoni szereztek.

Titkokat tartalmazó könyv. Ingyen kapható. Dr. Sage a ritka mű szerzőjének az a szándéka, hogy mindenki birtokába jusson azon misztikus titkokat, melyeket századok óta oly féltékenyen őriztek; hogy a szegénynek ép oly alkalmat legyen erre, mint a gazdagnak.

Könyvének szerzői jogát azon feltétel alatt adta el, hogy tíz ezer példány osztassék szét a közönség között. Ezt a feltételt most teljesítjük. Mindenki kaphat egy ingyen-példányt, bérmentesen. Tízfilléres levelező-lap vagy 25 filléres bélyeggel ellátott levél czimzandó:

NEW YORK INSTITUTE OF SCIENCE,
Dept. 114 T. ROCHESTER, N. Y., U. S. A.

*Ez a nagy mű aranyánál többet ér. Telve van titkokkal és sok benne a meglepő. Tanai, értékkre nézve legközelebb állnak a szentírásokhoz. Mindenkinnek ajánlom a könyvet. Weller Pál lelkész, Gorham, N.Y. Miván a mű magyar, francia, német, angol és spanyol nyelven van közzé téve, bármelyik a nyelvek közül kapható.

Riessner Kályhák

Phönix-
folytonégők

Egészségi szempontból legkiválóbb rendszer. Erőtel biztonsági szabályzóval. Gázkiömlések és robbanások tilárva.

Pluto
az új rendszer.

A fűtési szakra terén minden át tartott tanulmányozások kimagszó eredménye.

Fortuna

Ringeisen Testvérek, Budapest, Hold-utca 21.

MAGYARHON ELSŐ, LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNEVŐ ÓRAÜZLETE.

Alapított 1847.

Brausweller Janos

Szegeden. Ca. és kir. kizárólagosan szab. chronometer- és mórás, főtárlója a remontoir ingadráknak stb. stb.

ÓRAK, ÉKSZEREK 10-évi jótállással RÉSZLETFIZETÉSRE

Képes árjegyzék bérmentve. Javítások pontosan eszközöltetnek.

A rheuma új gyógymódja.

Orvosi hőlég-készülék vállalat.

Rheuma- kőszvény-, izzádmányok, ideg- zsábák, ízület csontbántalmak, ízületi gyulladásek és rokonbetegségek esteiben páratlan hatású a hőlég-kezelés. Kaphatók egész testre és külön minden testrésze. — A test égése és minden kellemetlen érzés alkortól kezdve el nem ért hőlék. Minden készület pontosan működik. Elküldés előtt orvosi felülvizsgálat és orvosi használati utasítás.

Hatásos. Tartós. Olesó.

Dr. Hofbauer Barna orvos, rendel. Bpest, Gyár-u. 24. Telefon 105-97. Kérjen prospektust.

Gyönnyörü karácsonyi és újévi ajándékok

egyszerűtől a legdrágábbig kaphatók

0 cs. és kir. Fensége József főherceg kam. szállítója

Lőw Sándor

ékszerész és órásnál

Telefon 62-68.

Budapest, VIII., József-körút 81/A.

Vidéki megrendelések pontosan és lelkiismeretesen lesnek fogantatva. Árjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve.

Az önműködő Frommer-pisztoly

a szakértők zsebpiisztolya!

Kilenczlövetű. 7.65 mm. kaliberű.

A FROMMER PISZTOLY

a legmagasabb körök hordják és az a m. kir. határrendőrség, az államrendőrség, az erdészet, a posta- és távírdaszolgálat, valamint számos városi rendőrség rendszeresített szolgálati fegyvere.

Az egyedüli pisztoly a világpiacra, a melynek csőve lővés közben épp olyan erősen és megbízhatóan van elzárva, mint a legjobb katonapuskáké, tehát a lővőnek

a legnagyobb biztonságot

és a legkiválóbb lövés eredményt nyújtja és e mellett kényelmesen zsebben hordható. Négy-szeres biztosítója van legökéletesebb kivitelben. Főlkézzel kényelmesen felhuzható és bármikor leereszhető kakasa.

Minden részében teljesen kicserélhető gépmunkával készíti a

FEGYVER- ÉS GÉPGYÁR R.T. BUDAPESTEN.

Kapható a bel- és külföld minden jobb fegyverkereskedésében. Különféle nyelvű leírás díjmentesen rendelkezésre áll.

Angol bőrbutoripar Bőrbutor szakműhelyek KENDI ANTAL

Budapest, IV. ker. Semmelweis-u. 7. sz.

Angol bőrbutor, Ebédlőszékek, irodai karosszék, szék, gyártása. Külön osztály használt bőrbutor modernizálására, felfrisítésére és festésére. Székátalakítások.

Ékszer. Ezüst. Óra.

iparművészeti tárgyak, egyházi szerek gyári áron beszerzésük közepén vagy angol rendszerű részletfizetésre

csás. és kir. udv. szállító, **SÁRGA JÁNOS** ékszerész és műtővőmestér

Budapest, IV., Kigyó-tér 5. Kolozsvár, Mátyás király-tér 13.

Legnagyobb kivitelű ezüst-évszék 20 grammja munkával együtt 11 f., dombrórnivali Belfi ezüst-évszék 12 BIL, balas, peresnyó, tértás táskák, táskák, gabonák, gyümölcsalvinyok, csoprtos táskák, fadinderek 15 f. Szabad megtekintés vételekyszer nélkül. Szabott gyári áruk. Képes árjegyzék ingyen és bérmentve. Vidékre választékot készíttel küldök.

VASÁRNAPI UJSÁG

49. SZ. 1911. (58. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ **HOITSY PÁL.**

BUDAPEST, DECEMBER 3.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4. Fgyes szam ára 40 fillér. Előfizetési feltételek: Egész évre — 20 korona. Félévre — 10 korona. A «Világkronika»-val negyedévenként 1 koronával több. Külföldi előfizetésekhöz a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

A NÉP OPERA, BUDAPEST MOST MEGNYILÓ ÚJ SZÍNHÁZA. — Balogh Rudolf felvétele.

SZÍNEK ÉS ÉVEK.

REGÉNY. IRTA KAFFKA MARGIT.

(Folytatás.)

A Czifrasor kiskertes, formás udvarai csakugyan védettek voltak és sötétek; és szemben a grófi park fekete lombsűrűje sötét tömegben rajzolta ki a fák kemény árnyékát a rózsaszínellő ég hátterébe. A rács mögül éles és különös, szinte emberi kiáltások hallatszóttak; a felébresztett pávak rikoltottak rémülten ott és valami el nem felejthetően vérfagyasztó volt e hangokban.

— Hol kezdődött, jó emberek? Mit tudnak? Mi égett le?

— Jaj Istenem! Hát most jöttek? Minden — majd szinte, — hát látja! A Papszertől a Hét-sastoll-utcaig, a kis hajduváros, az Arokpart, és azon túl már minden! A szegények városa, a nádfedeles házak! Ott legegység végigszaladt. Ott már minden üszök!

— A gazdák fertálya is, a Mesterrész is! A Kisviz-utcaig, a Czigányvégig minden! Még ebéd után!

— Emberhalál? Jaj, ki tudhatja azt most? A népek kisereglettek a mezőkre, a faluk felé. Meglelte-e minden asszony a gyerekeit?

— A Megye-utca csak feléig égett! Jaj, csuda, nem hiszi, hogy csuda! A Könyök-utcán a régi kis összeszűfolt zsidóházak közt felszaladt; de a Megyeház tűzfalát hajduk megzsandárok első percztől kezdve fecskendőzték. Csak a porkoláblakások égtek a kertben. És ott balra szaladt.

— A Zimán-ház is?

— Igen bizony. Az eleje! De a templomtól tíz háznyira megállt... Csuda ez! Elterült a promenád mellett és a boltok során ment végig. Jaj, az, ott borzasztó! Arra, nézze, még most is lángol. A kastélybeli tóból mind kihordták a vizet! A Templom-utca is villódzik még. Ha! Mi az?

— A tűzoltók! A debreczeniek! Egy lélekzésre szakadt fel a megkönnyebbülés és nyüzsgő morajlás szaladt végig a téren.

— Menjünk! — mondta Horváth és erősen fogta a kezem. A Megye-utca templom felőli oldala ép. Ott lakom én is. Elnézünk arra?

Lassan és reszkette haladtunk a Várkert alá. Esembejutott hírtelen, hogy ott, a templom közelségében van a Zimán Ilka háza is.

— Nem bírok tovább most. Pihenünk! — mondtam a kis «Promenáda» akáczfái alatt és hirtelen egy padra ültem. Ez a kis tér csudálatosan néptelen volt most; innét mindenki a piac felé húzódott. A templom gyönyörű kupolája nyugodtan, érintetlenül domborult szemben és a merev kőszentek kísértetiesen álltak sorban a czifra ormokon. A piciny tér fán túl még tolongtak az emberesapatok, aztán zenés túlköléssel jött vágatva a tűzoltók kocsisora. A boltok irányába tért el.

Csudálatosan egyedül, magunkra hagyva ültünk ott. Lestünk élen-szomjan az éjszakában, láttuk a rémes színjáték egész folyását, lezajlását; és nem mozdultunk fel, hogy mi is részt vegyünk benne... Miért? Mintha az ő fatalizmusa átragadt volna rám. Menni és tolongni tovább és hajszolódni, hogy hamarabb tudjam meg pár órával, hány darab széklet vagy székrenyűt rángattak ki az égő házból az enyimek közül. Ejh! Úgyis csak terhenre volt az a sok lom, bár mind ottveszett volna már! Csudálatos nagy szabadságot, könnyűséget éreztem ennél a gondolatnál!... Mindegy! Koldusok vagyunk mi ketten, nincs nekünk mit félteni! Így, itt együtt vagyunk legalább!... Elszunnyadtam egy-egy rövid időre a vállára hajtott fejű, majd fázva riadtam fel a szürkület hidegében; de ő takargatott a köpenyével és vigyázva melengelt. Hideg harmat volt mindenem; de a nyirkos fapadok feketére festették a tenyerünket a rájuk szállt sűrű korommal. Dermedezve álltunk fel és kimerülten, átázva, idegenes és végtelenül lavert, züllött érzésekkel indultunk meg a hajnali, elűzködött, fekete utcákra át.

Ezek az emlékeim abból az országraszólón szörnyűsége éjszakából. Nem is tudom, miért vesdődött oly erősen az életemmel. Hisz nem volt nekem Szinyéren házam, sem fekvő va-

gyonom... semmim! A butoraimból is kihűgált egyet-mást a kocsisával Telekdy mostohám; megmentettek vagy két szobára való limlomot, hogy velem maradjanak és átkísérjenek az életem. Körültem van ma is még a néhány viharvert darab. A mi bennéget, a ripszelyem, amorettes garnitúra, a láda szőnyeg, a szép zongora; mindennek fejében busásan osztatott nekem a Széchy alispán tüntető jóakarata az egész országból küldözött segélypénzekből; szinte hasznom volt még a káron... És épülni kezdett az én elpusztult, régi városom szinte hetek múlva már; új házak, cseréptetővel és vasrolós ablakokkal; új, üvegkirakatos boltok; új, czifra vasrácsok és fedett kapuk; egy év alatt megfrissült, kiszépült, nekilendült minden itt! De az emberek élete mintha elvágódott volna az emlékeiktől, a gyerekkoruktól, különös színes hagyományoktól, a melyek jelölik és megkülönböztetik a maguktól lett, eleven dolgokat. Mesterséges és mondvasinált város készült itt nemsokára, szép, egyenes utcákkal és egyforma, takaros házakkal; végül a jóllét, meg forgalom, meg minden csak nyert e csapással; de annyi sok régi, meg sem nevezhető szépség és különösség nincsen itt azóta. És ma is legjobban szeretek azokon a girbe-görbe, régi utcákon végigjárni, melyek a tűz előtt épültek még és megmaradtak a régiiben.

Hogy is volt aztán?... Anyánék közelében, a Czifrasoron vettem ki egy kis kétszobás, udvari lakást és odaköltöztem a megmaradt butorommal. Pórtelekly bátyámhoz bizony nem volt kedvem visszatenni, de nem is lehetett volna már. Az öreg elhíresztelte itt Melanie meg néhány más ismerős által, hogy én a tűz előtti nap titkon, búcsúzás nélkül megszöktem tőle Horváthtal. Hogy előre kitervezett dolog volt ez. «Szökés!»... igen, így kell csak nevezni az eltávoztást és különösen érdekes, veszedelmes, foglalkoztató és romantikus szint kap az emberek ítéletében a dolog. A megindult szóbeszéd e zavaros hetekben is ráért lezuhogni szegény fejemre.

— Mit szólnak? — éleskedett anyám. — Ide, én hozzáam hajnalban jöttél... ki tudja, hol jártatok reggelig; ki tudja, hány ismerős látott éjszaka barangolni. Nem is szólhatok a beszédek ellen. Oltalmazom meg ő már most, ha olyan nagy lovagod!...

Megint éreztem, hogy szorosabbra fogódnak rajtam a sors hálózatai. Megint rabja voltam; én szegény asszonyéletem!... megint kiszolgáltatva egy férfinak, mert tőle kell várnom védelmet, helytállást, helyrehozást, becsületet. Mit tehettem volna mást, minthogy teljes, asszonyi szívóssággal, ravasz, palástolt akarattal, egész erőmből ezt akarjam tőle.

Igen, itt laktam már és semmi egyéb tervem, célom vagy lehetőségem nem volt. Itt laktam, hogy ő naponta járhasson hozzám szabadon és csak annak éltem, hogy éleszszem és ébren tartam a vágyait és szerelmét. Láttam és tudtam, hogy ő is belébonnyolódik lassan és egyéb ki-út nem marad számára. Mert a közvélemény kegyesen már ellene is fordult. Az emberek látták ki-bejárni nálam; észrevettem, hogy rendszeresen lesnek az ablakomra idegen, alig ismerős sétálók is és közbeszéd tárgy vagyunk megint. Az utcán tiszteltetl, kíváncsisággal és ijedten néztek rám, mint valami bélyegesre.

Nem is volt okuk pedig!... Bizonyára... nem történt meg közöttünk minden, a mi asszony és férfi között megtörténhet; bár én ma már sejtem, hogy a határok nem annyira élesek itt, mint általában hiszik. Sokszor, ha védekeztem a vágya ellen, feltámadt bennem valami szilaj, keserű elszántság, hazárd szenvedélye és azt gondoltam: «Ejh! Ki kellene fizetni, elébedobni mindent egy daczos és büszke mozdulattal, és elbocsátani, hadd menjen! Kegyes lenni és ajándékosztó! Menjen békén, ne érezze megaláztatnak magát és ne higgye, hogy kis szatóc módjára őrizgetem magam tőle és fontossá teszem magam és becsessé így, hogy becsaljam valamibe, a mihez bizonynyal nincs szándéka vagy hajlandó-

sága... Sohase tanított senki erre a gondolatra, de éreztem, hogy ez úgy szebb, büszkébb, emberebb és őrjöbb volna... De én nem tehettem úgy! Az életem szakutczába került. Minden, a mit a magam emberi erejével próbáltam, összedől, sikertelen volt. Lehet, hogy az én hibámból jószerint; úgy látszik, nem voltam küzdésre és függetlenségre alkalmas! De más révén, egy férfi révén tudtam akarni erősen, mindig. Igen, a feleségévé kell lennem; újra férjes asszonnyá, úrnővé; eltartott, védett élethez jutni, magam háztartását vezetni, és itt, itthon, Szinyéren megint. Szinte a régi életem visszatérését vártam ebben. Hogy Horváth másféle ember... hogy az anyagiak... ejh, majd csak lesz valahogy! Az különben sem az én dolgom!... Most csak védekezni, megállni tisztán, szívósan és számítva; és önzően és éberén vigyázni, nehogy valami szörnyű kényszerhelyzetbe kerüljek; a szegény, leigázott és megalázott asszony, a vigyázatlan, könnyelmű póstamesternéhez hasonlóba. Nem, nem akartam.

A másikat akartam! És láttam és vártam, mint habozott, küzdött; néha elodázta a könnyelmű és lágy emberek gesztusával, néha váratlanul csaknem a végső elhatározásig hajszolta magát, hogy másnap újra késlekedve élvezze a felelőtlen jelent. Végre is úgy lett, a hogy elképzeltem. Valami kívülről jött dologra (a vén Vodieska irt nekem megint dorgáló levelet, a fiamat emlegetve, a kire a rossz hírem járul), az én felháborodott sirásomra birtelen, gyöngéd felindulással mondta: «Hát most már lesz, a hogy lesz! Ennek így kell történni!»

Az egész városnak izgalmas, nagy szennáció volt a váratlan egybekelésünk! És az emberek egyszerre nyájasak, melegek, jók és megbocsátók voltak velem szemben! Mintha csakugyan helyrehoztam volna valami hibát, kiengeszteltem volna őket valamiért és ők jóleső-kegyesen visszafogadtak volna engem. Minden elsimult egy időre.

Furcsa egy czirkusz ez a világ!

(Folytatása következik.)

APA ÉS FIÚ.

A férfi erős vala, küzdeni termett,
Ős-erdei tölgynek könnyen hihetéd,
— Izmos vala, bátor a szöghajú gyermek,
Fiatal, de erős hajtás a fa mellett,
Mit a tölgy koronás törzsöke véd.

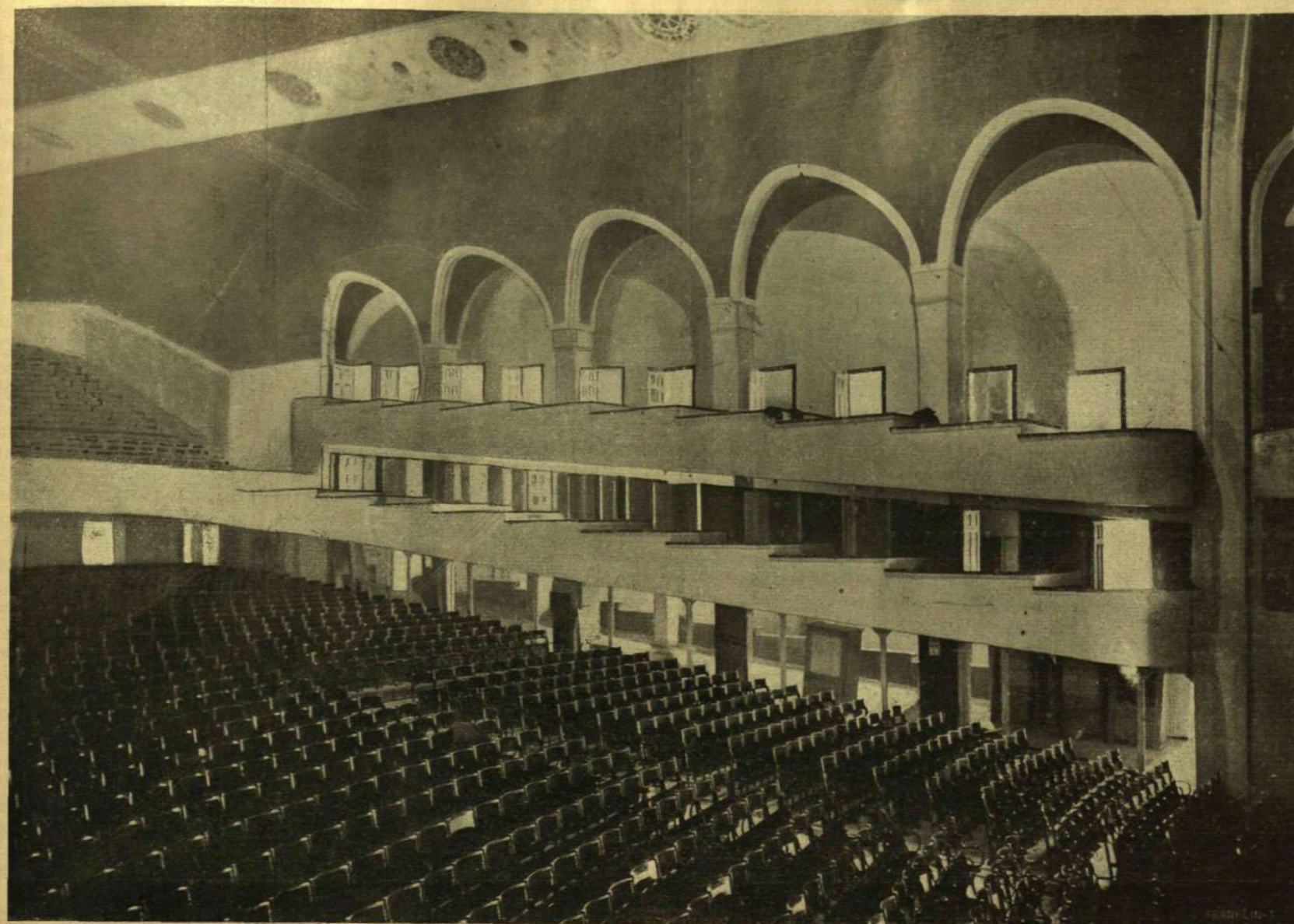
S mégis mi hamar elmentek örökre,
Óda, honnan vissza még senki se' jött.
— Villám szakadt-e az ágra, a tölgyre,
Vagy szörnyű vihar, mi derékba' letörte?
— Megölé beteg és gyöngé szívök.

Előbb a fiú ment. Tél száll le a tájra,
S a vak éjnek ezer gonosz árnya kísért.
S föllobban az éjben fegyver-csőre lángja,
Főlréten az alvó, döbbenve, zajára...
— Ki tudja miért tette, miért??

Követte az apja, — nem szűrve sohajjal
Megnézni naponta a siri-lakot,
Mit már a tavasz betakart úde galylyal.
— Benéz a szobába mosolyogva a hajnal,
S ott fekszik az ágyon a néma halott.

Elmentek örökre, — nem bírva a harcot,
Mit nékik, eléjük az élet ada.
— De hajh! hova mentek, kinokba' viharzott
Szívének az ifjú talált-e vigaszt ott,
Talált-e nyugalmat az édes apa??

— Kinn a temetőben, a melybe' pihennek,
Szép őszi virágdísz tőlött a halom,
Egy hang se' zavarja az ünnepi csendet.
Ott alszik a férfi s a szög-hajú gyermek.
— Ott, ott a vigasz s az örök nyugalom...
ifj. Szász Béla.

A NÉZŐTÉR.

AZ OLDAL HOMLOKZAT RÉSZLETE.

MAGYAR ESKÜVŐ BERLINBEN: GRÓF CHORINSKY KÁROLY ÉS MENYASSZONYA, GRÓF SZÖGYÉNY-MARICH LILLY, BERLINI NAGYKÖVETÜNK LEÁNYA.

GYÁSZ A SECOND STREETEN.

Elbeszélés. — Irta Szebenyei József.

Mikor Tom egy este végig üvöltött az utcán, a hóna alatt egy csomó Evening World extra edition, és rekedten, megdöbbenet arccal, zavaros szemekkel ordította, hogy:

— President Mac Kinley killed by an anarchist! Extra edition, Evening World (Mac Kinley megölte egy anarchista, az Evening World külön kiadása!)

A banda ott lézengett a templom lépcsőjén és szinte elállt a lélekzetünk egy pillanatra. Tudtuk, hogy Tom az egyetlen rikkancs, a ki nem hazudik, különösen a mi utcánkban nem hazudik, tehát valóban valami rettenetes csapás érte Amerikát. Mac Kinleyt, a meggyilkolt elnököt azért szerettük különösen, mert Hawey Longot egy levélre betette a neworleansi tengerészeti akadémiába és mert tudtuk róla, hogy gyerekkorában ott harcolt a polgárháborúban General Grant táborában. Mac Kinley mindenképen a mi emberünk volt. Ő is szerette a fiúkat, a pajkos, rakoncátlan, de lelkes amerikai legényeket és minden, a mit tudunk róla, csak erősítette a természetes vonalmat, szeretetet és rajongást, a mivel hódoltunk neki.

Tom Peak lihege, szinte fuldokolva rohant közeink, odadobott néhány újságot és rohant tovább. Egymás vállán keresztül olvastuk a rémségeket a gázlámpa alatt, aztán mikor a gyilkos egész képe belevésődött az agyunkba és a szárnyaló képzeletünk kiszinezte a részleteit, megdöbbenve, zavart tekintettel, értelmetlenül néztünk egymásra. Aztán mintha mindenki tudta volna a kötelességét, a hányan voltunk, szó nélkül indult mindegyik hazafelé és néhány perc múlva már minden háztétlen, félárbozra eresztve, szomorúan lengett a csillogos, sávos lobogó. Reggelre az egész óriási város egy zászlóerdő volt.

Valami megdöbbenet és felemelőbb szépséget soha sem láttam, mint mikor Mac Kinleyt temették és az egész sürgő-forgó, rohanó, robotoló Amerika, mint egy hirtelen megállt óra szerkezete némán, kalaplevéve állt meg pontban délután három órákor. Az emberek az utcán, a vonatok a nyílt pályán, a kocsik, a villamosok, az emelődaruk, a hajók a folyó-

kon, tengeren, mintha valami természetfölötti erő hirtelen elveit volna a mozgató energiájukat. Állt minden, néma döbbenettel a gyász, a fájdalom, a tisztelet gigási megnyilatkozása-képen és ennél szebb, ennél maradandóbb és költőibb kifejezést még soha emberi elme ki nem fundált, a legkérgesebb szív is olvadozott ebben a némaságban és a tömegek, a milliók néma áhitata, a mikor százmillió ember egy irtózatos óriási területen lélekzetfójtva áll, kalaplevéve, néma főhajlással, az emberi elme megfagy ennek a nagyszerűségnek a láttára. Mintha felülről valami hatalmas parancsoló hang «állj-t» parancsolt volna a zúgó-búgó, siető, lármás milliókra.

Mi ott álltunk a Második-utca és az Első-avenue keresztezésénél, az Elevated vasút alatt. A zörgő, csörömpölő vonat ott állt meg fe-
jünk fölött, az üzletekben előttünk egy pár percze megakadt a beszéd, a kereskedő, a vevő levették a kalapjukat, lenéztek a földre és ki-ki a maga miatyánkját mormogta.

Mikor aztán a vonat megindult, a hatás alól a szívek felszabadultak, a dübörgő élet újra megkezdődött, valami féktelen gyűlölet ömlött a szívünkől az anarchista ellen, a kik a legnagyobbakat, a legjobb szíveket és a leg-nemesebb lelkeket gyilkolják.

Visszamentünk a templom elé és itt Bill Hardy adott elsőnek kifejezést ennek az olt-hatatlan gyűlöletnek.

— Fiúk! A második-utcai banda meg fogja boszulni Mac Kinley halálát. A második-utcai banda mindig tudja, hogy mi a kötelessége és ha épen revolver kell, az van nekünk is, nem-csak az anarchistáknak.

A szó nagyon szépen hangzott és mivel revolverről, boszúról és anarchistákról volt szó, mindnyájan felgyeltünk.

— A Ridge Streeten, a Grand Street sarkán szoktak találkozni a newyorki anarchista-k. Majd rendezünk köztük egy kis vérontást mi is. Meglátjuk, hogy tetszik nekik, ha ő beléjük röpködnek az ólmok. Ezeket a vadállatokat ki kell pusztítani. Ez a második-utcai banda lesz az első, a ki a kipusztítást megkezdi.

— Általános helyeslés, minden oldalról.
— Este mindenki hozza el fegyverét. Két ember előre megy kémszemplére. A mikor a Harlington korezmában együtt lesz a társaság

majd elbánunk velük amúgy anarchista módra. Ezekben a napokban a newyorki rendőrség tüzzel vassal kutatott az anarchista-k után, a ki valamire való anarchista volt, már mind ott ült a fogházakban vizsgálat alatt, mert a gyilkos bűntársait akarták leleplezni közöttük. Ezt mi is tudtuk, de azért jól esett boszút vágó szívünknek a gondolat, hogy mi is vég-zünk néhány anarchista-val. Így esett aztán, hogy a Karlington salont este nyolc óra felé vagy harminczan megszálltuk és bár a tulaj-donos kézzel lábbal tiltakozott a betörés ellen, feltódultunk a félemeletre, a hol egy füstös, homályos teremben mintegy tizenöt, húsz ide-
gen külsejű ember ült egy hosszú asztal körül.

A már előre megbeszél terv szerint egy pillanat alatt körül fogtuk őket és egyszerre két tucsat revolver szegeződött a megszéppent emberek mellének.

— Meg ne mozduljon senki, mert a halál fia! — kiáltott Bill Hardy, a legtrainirozottabb vasútrabló hidegvérével.

Az emberek nem is mozdultak, ha csak a mellényzsebbe nem nyúlt egyik-másik és szedte ki a hatosokat és fertály dollárokat és tette le az asztalra, abban a hiszemben, hogy egy kis rablóbandával kerültek össze.

— A második-utcai banda most meg-boszulja Mac Kinley halálát, — folytatta Bill Hardy — és a hány anarchista van Amerikában, az mind a halálok halálával fog elpusztulni. Itt végre egy szürke szakálú ember szóhoz kapott. Úgy látszik ő volt az elnökük.

— Mi nem vagyunk anarchista-k, — mondta. — Egyszerűen ideális anarchista egyesület va-gyunk és épen most tartunk tiltakozó gyűlést Mac Kinley meggyilkoltatása ellen. Mélyen el-ítéljük mi is azt a hallatlan gaztettet és nagyon örvendénk, ha önök is résztvennének a gyűlésünkön.

A revolverek lassan a zsebekbe csúsztak, néhány engesztelő szó hangzott még el, aztán a banda indult lefelé a lépcsőkön.

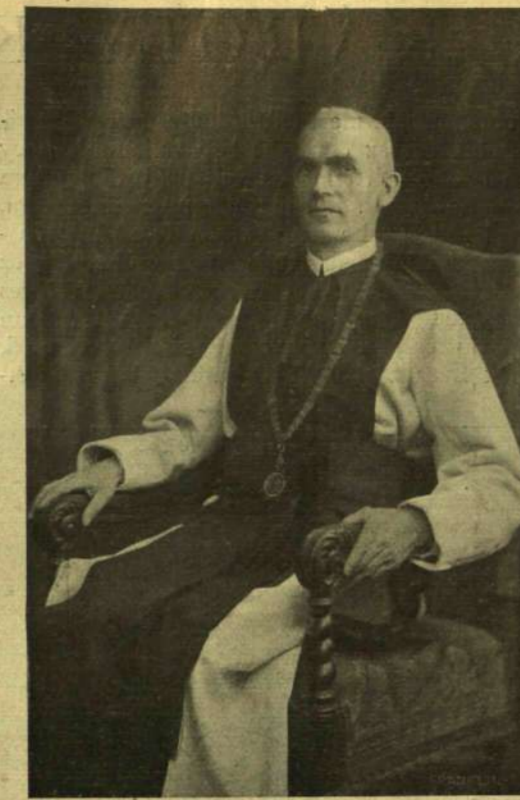
— Szerencsédjük, hogy nem anarchista-k, — mondta Bill Hardy, — mert akkor lett volna holnap temetés tucatszámra.

— Mivelünk nem lehet tréfázni, — mondta Davic Bang, komoly meggyőződés hangján. És mentünk haza, mint a ki a dolgát jól elvégezte.

A ZIRCZI APÁTSÁG.

Békefi Remig egyetemi tanár személyében új apátot ültetett a király a magyar «kivált-ságos cisztercezi rend», a zirczi, pilisi, pásztói és szentgotthárdi egyesített apátságoknak zirczi apátúri székhelyébe. A rend utolsó ura, Vajda Ödön apát ép húsz évi kormányzása után elhunyt, minekutána teljesen rendbe szedte az apátság minden ügyét, modern mintagazdasággá emelte valamennyi uradalmát és százazreket költött a rend monostoraira, híres gimnáziumaira, templomaira és iskoláira. Az új főapát, dr. Békefi Remig személyében leg-buzgóbb tudósaink egyike került az apati székhelyre. Békefi a magyar művelődéstörténet egyetemi tanára volt eddig a budapesti egye-temen és rendkívüli nagy terjedelmű munkás-ságot fejtett ki ezen a téren. Kivált az árpád-kori magyar művelődéstörténet terén kifejtett kutatásainak van nagy tudományos jelentősége: rendkívül gazdag oklevéltári anyagot kutatott fel s értékesített könyveiben a régi magyar is-kolai és egyházi történet teréről. Megválasztásá-ban az egyházi szempontokon kívül bizonyára része van tudományos munkássága megbecsü-lésének is. Árpád-házi királyaink óta szorosan összenőtt nemzetünk történetével a francia Burgundból ide települt cisztercezi rend élete s működése, a földművelés s kézműipar elter-jesztésétől kezdve a nemzet nevelése minden fókán évszázadokon át kiváló szolgálatakat tett. Tanügyi, gazdasági, politikai és társadalmi életünkben mindenféle, a hol társasházak van, az irányítók közt szerepelnek a derék cisz-terceziak. Zircz, Eger, Székesfehérvár, Baja, Pécs beszélhetnek erről, valamint azok a du-nántúli községek, hol a cisztercezieknek plé-bániájuk, vagy uradalmuk van. Sohasem zár-között el a rend monostora falai közé, benne élt mindig a magyar társadalomban.

A rend magyarországi történetét épen az új zirczi apát, dr. Békefi Remig írta meg egy nagy méretű műben. III. Béla király tele-pítette be a francia ciszterceziakat a bur-gundi Cisteaux-ból (Cistercium), s Egresen,

BÉKEFI REMIG, AZ ÚJ ZIRCZI APÁT.

majd 1182-ben a veszprémi Zirczen alapított nekik apátságot. Ő alapította a pilisi, szent-gotthárdi és pásztói apátságot is, utódai pedig Kerzen, Tapolczán, Pösegán, Békakúton, Schawnikon építettek cisztercezi monostorokat.

A Nagyboldogasszony tiszteletére avatott bakonyi, másként zirczi apátságot a Bakony völgyében, a Czuba folyócska partján alapította III. Béla. Egyháza csak Imre alatt, 1200 körül épült föl. Béla úgy esz, mint a többi cisztercezi apátságot már alapító oklevelében felruházta «mindazon szabadságokkal, melyeknek a rend Franciaországban birtokosa». Ezért a «kivált-

ságos cisztercezi rend» a hivatalos nevük ma is. A zirczi apátság a XIII. században virágzott fel legjobban, annyira, hogy fiokapátságot is telepített. Erejét megemésztette Molnác s az ezt követő általános fosztogatásban Zircz is különböző főurak kezébe került.

I. Lipót 1660-ban a lilienfeldi osztrák apátságához csatolta Zirczet. Kilenc év múlva a porosz-sziléziai heinrichau apát kezére került Zircz harminczezer forintért. A német invázió most ütött be a rendbe. Nemcsak rendtagokat hoztak az apátok Ausztriából Zirczre, hanem német telepeseket is. Zircz egész mai lakos-sága ezek maradéka. József császár eltörölte e rendet is, de a zirczi apátságához nem mert nyúlni. A heinrichau apátság Sziléziával együtt II. Frigyes porosz király fenhatósága alatt volt már akkor s a zirczi apát, meg a hein-richau egy személy. Politikai bonyodalom ke-rekedett volna s ez mentette meg Zirczet.

Egy erélyes és okos magyar cisztercezinak köszönhető, hogy Zirczet visszakaphattuk a némettől. Ez volt Dréta Antal pilisi-pásztói apát, a kinek 1814-ben sikerült I. Ferencz bizalmából a zirczi apátszékbe is beülnie s Zirczet a német Heinrichautól elszakítva, Pilis és Pászto apátságaival egyesítenie. E pillanat óta (1814.) újrászületett s megint felvirult a magyarországi cisztercezi rend s miután Pászto és Pilis is megszabadult a maga osztrák főapátjaitól, még az egy Szentgotthárd hiányzott, hogy megszabaduljon az egész magyar cisztercezi rend az idegen uralomtól. Ferencz József királyunk végre hajlott a közöhangnak s Rezsutsek Antal zirczi apát, meg Trefort mi-niszter hathatós sürgetésére Szentgotthárdot is elszakította Heuligen-Kreutzlól s Zirczbe ke-belezte.

Dréta Antal apát óta négy magyar apátja volt a most már egyesített zirczi-pilisi-pász-toi-szentgotthárdi cisztercezi apátságunk. Vil-lax Ferdinánd, Rezsutsek Antal, Supka Je-romos, s a nyár elején elhunyt Vajda Ödön. Valamennyien kitűnően betöltötték díszes stal-lumukat rendük felvirágztatására s hazájuk szolgálatában.

A ZIRCZI APÁTSÁG ÉS TEMPLOM. — Háy Gyula rajza.

KERNSTOCK KÁROLY KIÁLLITÁSA.

A Művészház, ez az agilis művészeti egyesületünk egy jelentékeny eseményvel búcsúzik el a végére járó évtől: Kernstock retrospektív kiállításával, mely egy tizenhat évre terjedő művészpálya lelki küzdelmeiről, ritkán kiemelt vágyairól s oly eredményeiről számol be, melyek vagy lázas tetszést, vagy ingerült ellenmondást keltettek, mert mindig ki-magaslottak a hétköznapi művészet olcsó laposságából.

BALATONI HALÁSZOK.

Ha végigjárjuk a kiállítás teremt s meg-elégszünk a hasonlatosságokra építő és be-skatulyázó értékelésekkel, csak annyira fogunk eljutni, hogy kezdetben Bastien Lepage, majd Benczúrón átszűrődő müncheni hatás alatt dolgozott, aztán egyszerre impresszionista jel-leget nyernek képei és erősen elárulják Fe-renczy iskoláját, majd valami komor hangulat jön, erre neoimpresszionista képek következ-nek, melyeket sok küzködést eláruló neocésan-nismus vált fel, mely végül egy teljesen egyéni-nek látszó monumentális dekoratív modorban nyer megoldást. Csakhogy ezek a megjegyzé-sek, melyeket olvasóink bőségesen megtalál-hattak a napisajtó jelentéseiben, nem meritik ki Kernstock egyéniségét s ha csak így állana a dolog, csak egy iskoláról-iskolára hányódó festővel állnánk szemben s így nem magya-rázhatnók meg azt, hogy mért érezzük e lát-szólag oly különböző képeken ugyanazon erő-teljes egyéniség varázserejét.

Azt hisszük, nem csalódnunk abban a meg-állapításban, hogy művészi vágyait kezdettől fogva egy dolog jellemzi: az erőteljes, a szivet-leket megragadó monumentális hatásokra tö-rekvés. Kezdetől fogva hiányzik belőle a lágyság, a sentimentalismus, a csevegés hajlama, hiányoznak a kis méretek, csak erős, nagy, hatalmas, elragadó akart lenni. Ezért nem tetszhetett neki soká az a fáradt melancholia, mely Bastien Lepage nagy erejére fátyolt bor-rit, s nem konvenált neki sokáig a magyar akademizmus sem. Mégis, a míg le nem rázta béklyóit, hatalmas erővel tudta megtölteni ezt a formavilágot is, sőt oly alkotáson, mint az 1899. évi «Szerelém» s az 1902. évi «Anyá gyermeke», szét is törte konvenczióit.

A művészetünkben mindinkább tért hódító impresszionizmusnak s gyermekének, a plein-airizmusnak hatása elől Kernstock sem tudott elzárkózni. A sors különös ironiája volt az, hogy ő, kinek lelki alapötletképe a monumentális volt, ebbe az áramlatba került. Hiszen bármily lelkes méltatói vagyunk is az impresz-

zionizmusnak, mert felrészítette az egész mű-vészetet, azt az egyet be kell vallanunk, hogy a szó szoros értelmében vett nagyarányúságra nem törekedett. Megfigyeléseinek finomsága, rezgő légies volta nem is szerette a nagy vász-nakat, a falat pedig teljesen elkerülte. Így ez az irány sem tudott Kernstocknak végleges megoldást adni, mert korlátozta őt, hanem csak új eszközöket adott a kifejezésre, neki, kinek Luca Signorellinek jutott feladatok kel-

nek, szenvedélyesen keresi már itt is azt a «lényegét», a nagyságot, az erőt, mit később strukturának nevez el, a melyért nemsokára hűtlenül sutba dobja azt a modort, melyben oly virtuozitással mozgott majdnem egy év-tizedig. Ezek a plein-air képek elég takaréko-san bánnak még a fényvel, kevesebb rajtuk a tiszta fényfolt, mint a fénytartó árnyék, tónusuk inkább sötétes, mint világos. Egy-szerre azonban a sötét színeket, az árnyéko-kat mind számúzi képeiről s míg technikája erősen közeledik a neoimpresszionizmushoz, képein valóságos világosságözön árad szét. Az 1908. évben sok lelkesedést, de még több fej-csúválást váltott ki a MIENK-ben kiállított nagy képe, mely egy nőt, kis fiút s egy kutyát ábrázol vakító verőfényben egy szőlőkert alján. Ennek a képnek meglátási módja, felépítése, színeinek merész összeegyeztetése mind azt sejtették, hogy Kernstocknak sikerült elérkeznie oda, a hová akart, vagy legalább is azt, hogy nehéz küzdelmek árán fog csak túlnőni tudni a nagyarányú kifejezőmód azon fokán, hová eljutott.

Mégis a művész nem volt megelégedett, vágya, hogy túlnőjön önmagán, nem hagyta nyu-godni. Kétségtelen, hogy ez alkalommal sem tisztán önmagától alkotta meg megújodása eszközeit és azt, hogy merre vegye útját, a fran-czia legújabb törekvések mondták meg neki, melyeket césannismusként, vagy a mennyiben a mozgalom Césanneon túlnőtt, az ő saját maga választotta nevének synthetizmusnak nevezhetünk. Ez az irány, melynek ideáljai uralkodók lesznek pár év alatt — ki tudja, med-dig, — sokkal inkább alkalmas erőteljes mo-numentalitásra, mint elődje, az impresszioniz-mus. Bármennyire is gyermeke ennek, céljai mások: nem futó jelenségeket fest, mint amaz, de saját szavai szerint a dolgok strukturáját keresi, nem azt festi, a mit esetleg lát, de azt, a mit a tárgyakról «tud», szóval több szerepet akar juttatni az alkotásnál az értelmi elemeknek.

ERDŐRÉSZELET NYERGES-UJFALUBÓL.

lettek volna, hogy megtalálja önmagát, s most ismét kevesebbel kellett beérnie.

Mégis ez a korszaka alkotásának már olyan eredményeket adott, melyek jelentős helyre emelték őt pikturánk történetében. A «Három modell», a «Hazafelé», a «Szilvaszedők», «Az anya», a «Félkegyelmű» oly alkotások, melyek elsősorban eszünkbe jutnak, ha a kilencszáz-as évek művészetére gondolunk. Ezekben a plein air képekben az impresszionizmus eszközeivel erőteljes szín- és fényhatásokat ad nagy vász-

Sokkal több erőt is érez magában és első-sorban nagy feladatokat keres és így eljut a nagy dekoratív festéshez, mit az impresszioniz-mus nem tudott s nem akart programjába venni. Kernstock meg akart ekkor tagadni min-dent, színt, tónust, rajzot, hogy nihilizmusa romjain újjászülessen. Az utolsó két-három év alkotásait, kísérleteit, nem egy lehetetlen bal-sikerét szívesen vehetjük már mai nap, mivel kétségtelennek tartjuk, hogy célhoz vezettek, mert újra sikerült egy tetőpontra fellendülnie.

ANYA ÉS GYERMEKE.

ÜLŐ NŐ.

Nem arra a hatalmas nagy tájképes lovas-csoportra gondolunk, melyért fiatalágunk oly nagyon lelkesedett, mert hiába minden, e ké-pen a másként festett tájból a másként festett csoport kiesik, — hanem azokra a kartonokra, melyeket üvegablak-terveknek festett. Ezeknek tiszta, nyugodt felfogása, erőteljes vonalhar-móniája, életerősége, mély tűzi színei és egé-szen egyéni jellege igen értékes jutalmak an-nak a megállást nem ismerő küzdelemnek, melyet a művész egyénisége megváltásáért folytatott. Ezekhez az ablaktervekhez hosszas küzdelem után jutott el a művész, a miről három-négy, a kivételre szánttól eltérő vázlatos terv is tanuskodik. Hasonlítanak még sokban azok-hoz a képeihez, melyekkel az elmúlt két év-ben oly nagy feltűnést keltett, de sokkal éret-

tebbek amazoknál. Befejezettebben hatnak, mint a magányos lovasnak képe, színben szebbek, mint azok a szabad természetbe állított aktok, melyek őket kevesell megelőzték. Mert hiába akar Kernstock a katalógus előszavában a multat tagadván a festészetből színt, tónust kiküszöbölni, ezek az alkotásai színben is szé-ppek s nem egy új képén feltűnően sikerült tónus terül el.

Legújabb képei között egy-két tájkép is látható. Ezek már azért is érdekesek, mert a festő pusztá tájképet eddig nem igen festett, képzeletét csak úgy, mint a mult nagy festőinek fantáziáját az emberi alak vagy annak a ter-mészettel egy egységbe olvadása foglalkoztatta. Tárgyi körének ez a gazdagodása is sikeres eredményeket mutat. E képek világító színei,

mély tűzben égő távlatai, az ábrázolásnak nemcsak könnyed, de erőteljes volta is mind ugyanazokat a törekvéseket árulják el, mint a figurális képek, nem futó impressziókat akar-nak megörökíteni, hanem tudatos stilizálást. Ezekben is szín- és tónusértékek uralkodnak s ezért kedvesebbek nekünk azoknál a merőben schematikus, a színeket mellőző tájképhátterek-nél, melyeket az utolsó két évben láttunk tőle és annak a régi igazságnak tanubizonyosságai, hogy a megújodás, a forrongás korában alko-tott magyarázó theóriák, mint a milyent Kern-stock is irt kiállítás katalógusához, a legrit-kább esetben fedik a valóságot, mert a leg-rajongóbb forradalmárok is hiába, mégis csak

Farkas Zoltán.

KERTBEN.

AROCKÉP.

SZINHÁZAK.

Irta Alexander Bernát.

LUDAS MATYI; *Vajda Ernő* vigjátéka a Nemzeti Színházban. — AZ APJA FIA; *Hevesi Sándor* családí komédiája a Magyar Színházban. — SUMURUN; *Freksa-Hollender* zenés némajátéka a Vígsházban.

Ludas Matyi alakjának fölelevenítése ezúttal sem sikerült. Vajda Ernő jól látta, hogy ezt a háromszori visszaverést nem lehet a színpadra vinni, tehát keresett egérutat a menekülésre, de a közönség nem követte. Hogy az alak vonzotta és a Nemzeti Színház igazgatóságában is várakozást keltett, nagyon értjük. Ludas Matyi magyar alak, ha más népmesealkotó fantáziája szülte is, a mi valóságos; de itt ezen a földön magyar jellegű öltött, sőt korabeli színt is. Ludas Matyi Fazekas verseiben az a helyke, gondatlan, leleményes, ötletes, ravasz magyar fiú, a kiben megvan a lélek is, az akarat is, hogy háromszor visszaverje a bántalmazóján az elszennvedett bántalmat; azonfölül korának gondolkodásához képest az ő bosszúja a jobbágy lázadásra a földesúr ellen. Itt bizonyára nagy drámai lehetőségek rejlenek, de nem azon az úton, melyen a szerző járt. A szerző érzelmes szerelmi drámát formált ebből az anyagból, a mire ez legkevésbé alkalmas. Ludas Matyi szerelmessé teszi annak a földesúrnak a leányába, a ki huszonötöt veret rá; a darab végén pedig a földesúr hozzá adja a jobbágyfiúhoz, a kit valamikor megvertetett, a tulajdon édes gyermekét. A cselekvénynek illetlen fordítása megöl minden drámai lehetőséget, kivéve azt az egyet, hogy a karakterek a darab folyamán mélyeséges átalakuláson mennek keresztül. Csak nagystíliú vigjáték formájában oldható meg ez a feladat, de akkor elszántan szakítani kellett volna a háromszoros visszaveréssel. A szerző erről a megoldásról nem alkotott magának képet. Ő a régi, kipurkált, naiv érzelmességgel próbált szerencsét, de a közönség ezúttal makacsan bizonyult és nem fogadta el ezt a megoldást. A szerző különben nagyon is sokat követelt tőle. Pl. a földesúr az első fölvonásban, se szó, se szó, huszonötöt vágat Ludas Matyira. A másodikban ugyanaz a földesúr a legbajosabb, legkedvesebb magyar úr, a kit gondolni lehet, vendégszerető, egészséges érzékű, de büszke, igazi úr. A harmadik fölvonásban ugyanaz ellágyul és a jobbágygyermekét fiának fogadja. Nem mondom, hogy ezt nem lehet elhárítani a közönséggel, de a szerző nem tudta. Vagy: Ludas Matyi az első fölvonásban igazi parasztfiú, a másodikban okos, kedves úrnak lép föl, a ki szereti bántalmazójának leányát, de azért egyetlen egy gondja az, hogy azt a verést visszafizesse! Sőt, miután a második fölvonásban ez annyira nem sikerült, hogy a leány, ép mikor verni indul, szerelmet vall neki, öleli, csókolja és ezzel persze visszatéríti: Ludas Matyi a harmadik fölvonásban újra kezdi kis manőverjeit, ismét útni készül öklének csontos buzogányára, illetőleg helyette a mogyorópálcára, de igazán útni, és csak az utolsó pillanatban hanyatlik le a keze. És ez a Ludas Matyi volna az az alak, a ki mintegy komikus pendant-ja lehetne Toldinak? Van ennek esze? A szerző nem vette észre, hogy az a háromszoros visszaverés nem más, mint anekdota, és hogy az anekdota elbeszélése, nem eljátszásra való. Az anekdota mindent alárendel a pointe-nak, a dráma semmitől sem fél annyira, mint a pointe-től, a mely üres elmejátéknak tünteti föl. Azért a közönség mulatságot is talált a darabban, főleg Rózsahegyi játékaiban. Őt látván, megértettük, miért kapott a színház a darab után. Szerepet akart adni Rózsahegynek; a szereptől nem látta a darab gyöngeségeit. Ez minden színházember erendő hibája. Színészek többnyire a szerepek után ítélnek meg a darabokat, néha direktorok is. A Nemzeti Színház ma egyetlen színházunk, mely népjeleneteket tud játszani; még ma tud; de írónk nem irnak a nép életéből merített drámákat. Nem tudnak? El kell-e vesznie a népdramának, a hagyományos népviselettel, népelekkel, népelettel együtt?

A Nemzeti Színház ezalatt förendezője személyében diadalt aratott a Magyar Színház-

ban, mely *Hevesi Sándor* darabját, *Az apja fia*, játszotta. *Hevesi Sándor* nagyon meglepte a budapesti közönséget, mely nem is sejtette, hogy a Nemzeti Színház kitűnő dramaturgja, ki esztétikai és filozófiai czikkeivel és fölolvásásaival nagyon megnyerte olvasóit és hallgatóit, a színpadon is megállja a helyét. Hogy mint dramaturg nagyon ismeri a színpadot? Az semmit sem bizonyít, mert az egészen más ismeret. Sőt új drámáján ő ép mint dramaturg talált volna javítani valót, csak hogy ezt az egy drámát nem a dramaturg szemével nézte. A mi a darabban értékes, az az írónak, nem a dramaturgnak az érdeme.

Hevesi Sándor, mint drámaíró, igen ötletes, jó dialogot sző, elmésen beszélgeti alakjait, az elévült konvencionizmust sutba dobja, a beszédben merészségeket enged magának, előítéleteket nem ismer; de nem ijeszti meg a közönséget, mégis új utakon tudja vezetni. Csak az nem tetszett nekünk darabjában, hogy valami elméleti mottót tűz darabja elé, mely legalább is fölösleges, de mindenesetre szörnyebb helylyel is beérhetné. Az esszéíró egy pillanatra fölébe került a drámaíróknak és mindenfélét, a mik szükségtelenek, belekorrigált a darabba, olyanokat is, a miket a darab a cselekvényével sokkal világosabban elmond. *Hevesi* igen elmés író, de néha az elmesség: baj. A darab hőse *Harmath Gábor*, a ki özvegy anyjával igen nyugodtan és boldogan él; egyszerre megtudja, hogy ő törvénytelen gyermek, hogy a kit ő apjának tudott, nevelő apja volt; most jelentkezik igazi apja, mellékesen: dúsgazdag ember, a kiben huszonöt év után föl-támadt a vágy, hogy jóvá tegye régi hibáját és fiát örökre fogadja. Mért nem vette előbb, miért nem vette el fia anyját? Mert gyöngye volt, családi akadályok jelentkeztek, stb. A drámában a huszonöt év előtti dolgok rendesen nem számítanak, az már majdnem mítosz. Miért teszi most? Azért. Kár ilyet kérdezni a szerzőtől. Egészen mellékes. Egyébiránt még megokolni is lehet, pl. a következőkép. Ha valami hibát követek el, akkor él bennem a vágy, ha csak nem vagyok nagyon elvetemült, hogy jóvátegyem. Ez a vágy lehet gyöngye és meghal, lehet gyöngye, de idővel megerősödik; az idő lohasztja vagy erősíti, a körülményekhez képest. Lám *A papában*, melyről a minap szölvünk, egészen hasonló történik, huszonöt év után a papának eszébe jut törvénytelen fiát fölkeresni, senki sem kérdi, miért épen akkor. Mindenki mondja: Már rég kellett volna. De míg a francia szerző az egész ügyet csak a papa érdekében aknázza ki, t. i. hogy a papának juttatja a fiú menyasszonyát, a mi nagyon mulatságos, de épen csak mulatságos és csakis konvenció alapján az, addig *Hevesi* a lélektani és társadalmi problémát nézi, inkább a lélektanit, mint a társadalmi, a mi dicséretére válik. Mily hatással van ez a fölfedezés a fiúra? Drámai lélekismerettel és írói finomsággal bocsátkozik a szerző ennek a kérdésnek a taglalásába. A fiú naiv, becsületes, romantikus lélek. Meglátszik rajta, hogy gondos, finom lelkű anyja nevelte. Ő visszautasítja azt az újdonsült apát, a ki édes anyját elhagyta és oly későn fedezi föl kötelességeit. Csak anyja kérésére egyezik bele abba, hogy a házón kívül találkozzék vele. Maga ez a találkozás remek jelenetre ad alkalmat. A szerző itt rendkívüli adományt mutat, *drámai íróiával* tud átsuhanni a helyzet kényes voltán. A fiú igen merev magatartású új apjával szemben; elvei értelmében azt az atyát nem becsülheti és nem szeretheti; a vér az semmi; az az ő apja, a ki őt nevelte, gondozta, szerette. Az apa ebben a jelenetben igen szálnalmas szerepet játszik, a nélkül, hogy igazán szálnhatnók. Hát igazán semmi a vér? Úgy látszik. Egyébiránt miket nem látunk a valóságos életben vérbeli rokonok közt! De magának a szerzőnek kétségei

vannak. Lám, a fiú és az apa annyira hasonlítanak egymáshoz, testben, de lélekben is, kedvtelésekben, predilekciókban, még apró szokásokban is, izlésben, sok mindenben. A fiú, mi-helyt ily megegyezést észrevesz, kelletlenül fölriad, az apa persze örül neki. Ez írónia és a mellett igen mulatságos. Szóval, a vér mégis valami. De azért a fiú még sem enged. Sőt mindenféle fogadalmakat tesz, nem fog tegeződni atyjával, nem fogja fölkeresni, stb. Győzedelmeskednie kell annak a tételnek, hogy a vérségi kötelék nem jelent sokat, nem jelent annyit, hogy az erkölcsi kötelekeket pótolhatná, hogy az erkölcsi kötelekeket erőben meghaladhatná. De hogy jut akkor előre a cselekvény szekere?

Erről a szerző más úton gondoskodott. A fiú elveit más úton kelet ostromolni és lerombolni. Nem az elvont elv döntő ily esetben, hanem az eleven érzés és a szeretet törvénye. Nem tehetünk mindig az elvnek megfelelően. Erről *Harmath Gábor* csakhamar saját tapasztalatából fog meggyőződést szerezni. Egy furcsa kalandjával kezdődik a darab. Megszeretett egy nőt, a ki magát odaadja ugyan neki, de nevé, állását mindvégig titokban tartotta. Ez a nő apává tette őt, de eltűnt és ő, miután már több ízben felajánlotta neki kezét, most hiába kereste, nem bír rákádni. Véletlenül ugyanakkor, mikor apja megtalálta őt, ő rákadt szeretőjére, a ki egy öregebb férfúnak a felesége. Ime, *Gábor* nem fogja elvenni gyermekének anyját. A kérdéssel hirdetett elv egyszerre megdőlt. Igaz, hogy ő *akarná* elvenni gyermeke anyját, apja pedig annak idején *kivonta magát* kötelességének teljesítése alól és ez nagy különbség, de az elv mégis megdőlt. A eredmény mégis egy. *Gábor* gyermeke boldogsága lesz annak az embernek, ki magát a gyermek atyjának tekinti és a világ tovább forog majd rendes útján. Itt megint az a tétel áll, hogy a vér szava semmi az erkölcsi kötelekek mellett. És hány ember van, a ki nem apja gyermekének, nem gyermeke apjának!

E fölfedezésre hősünk elvei valóban ingadoznak. Erre pedig annál nagyobb a hajlandóságuk, mert hősünk tulajdonképp már kiszertett abból a nőből, kit anyává tett és beleszeretett újonnan fölaltat apja öcsésének leányába, vérszerint való unokahugába, a ki egy igen fess, modern leány és maga kéri meg az ő kezét. Ezen is mulatunk, de nem gyönyörködünk benne. *Gábor* mégis kissé strútn változtatja szerelmeit, még pedig nem szívének, hanem a szerzőnek szükségletei szerint. Ez a második szerelem kissé túlságosan tarkítja a darabot, bár a szerző nagy ügyesen, igazi raffinement-tal belefoltozta darabjába. Az már természetes, hogy a darab kijáratánál még egy utolsó kis akadály mutatkozik. Hősünknek nem tetszik, hogy tulajdonképp ennek a modern leánynak a révén akadt apja ő reá és az egészben valami spekulációféle látszik rejteni, nem pedig apai szeretet, de midőn apja, hogy minden akadályt legyőzzön, kész nőül venni *Gábor* anyját, egykori szeretőjét, mindennemű jégtorlasz visszavonhatatlanul elolvad és a családi boldogság sugari nyári hével süthetnek a régi és új párokra.

Nem tartjuk nagyon előnyösnek a darabra nézve, hogy, mint láttuk, pilléreit is támasztani kell, tudniillik az új történetet régivel, a régít még régibbel. A fiú furcsa szerelmi kalandjában tulajdonképp az rejlik, hogy a meddőségre kárthatott nő ki akar ebből az állapotról menekülni; de ez más darab, melynek ehhez semmi köze. A modern leány alakja is kissé kiesik a mű keretéből. A beleszótt pinczértörténetet nem mondom el, nem tartom nagyon izlésesnek. Ebben a darabban Isten áldásaként hull az égből az apaság, mindenféle apaság. Talán kevesebb több lett volna. Mintha a szerző valamit bizonyítani

akart volna, még pedig alaposan. De mit akart bizonyítani? Azt, hogy pater semper incertus? Ez a bizonytalanság egészen bizonyos, de más tételt nem látok és ebből nem kérek.

A darab magva azonban oly egészséges, a dialogus oly friss, a karakterrajz oly találó, hogy a darab nagyon érdekelte és mulattatta a közönséget. A darab kvalitásait a jó előadás eléggé érvényesítette. Egy mellékszerepben *Forrai Rózsit* bámulhattuk.

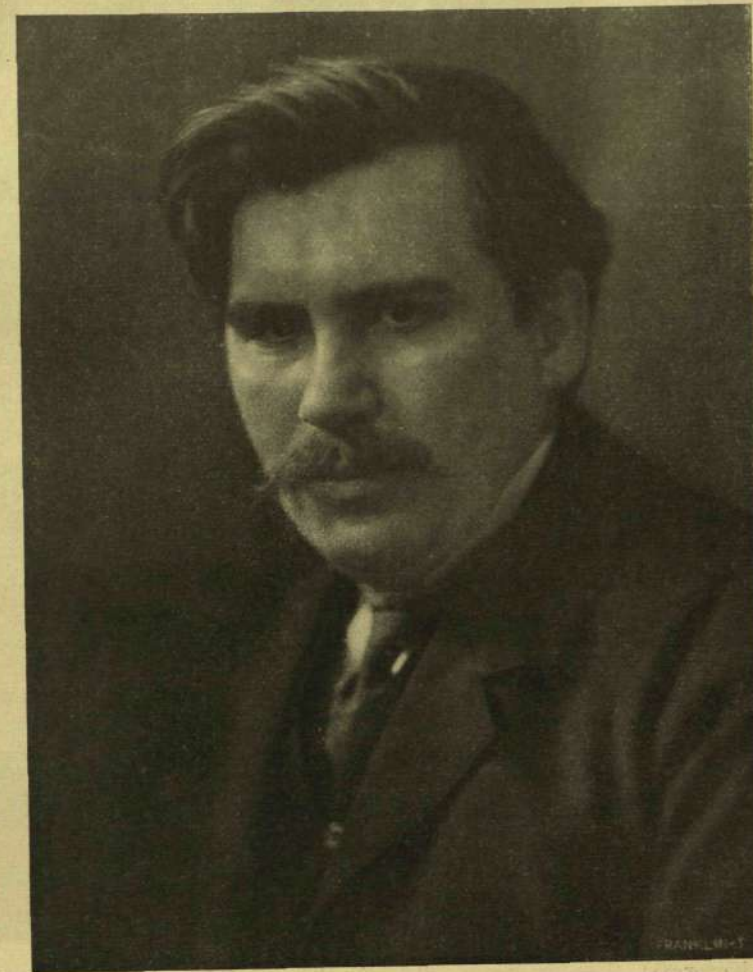
Vége hosszú epedés után megkaptuk saját nemzeti színű *Sumurun*-nunkat, azt a némajátékot, melyet *Reinhardt*ek néhány hónappal ezelőtt bemutattak Budapesten. A Vígsház természetesen fölhasználta *Reinhardt* ügyes trükkjeit, fogásait, fortélyait, ötleteit, tanításait, ép oly fényesen állította ki a darabot, még szebb hárembölgyekről gondoskodott, legfőlegbb hogy a clownok dolgában nem tudott versenyezni *Reinhardt*-tal, a kinek clownjai a majommal és a macskával sem röstelheték az összehasonlítást. Mellékesen: mily izzasztó foglalkozással válik a színművészet! Csontos játszsza azt a pupost, a kit mint halottat másfél órán át dobálnak az egyik helyről a másikra, czipelnek, lejeitnek, fölnyalóbolnak, bedugnak mindenféle szákokba, ládába. *Ferenczy* mint vénasszony egynehányszor úgy odavágja magát a földre, hogy a színház csak úgy reng. Hát a különböző hastánczok, méter magasságnyi ugrándozások, örült forgások, rohanások, összerútközések. Ehhez izmok kellenek, nemesak tűz, grácia, művészet és egyéb ilyenek.

Ennek a némajátéknak egy nagy baja van: nem nagyon világosan érthető, főleg kezdetben. A szerző keleti mesét akart bemutatni, a kelet

buja pompájában, szingazdagságában, érzékiségeiben. De oda is rakott pazar díszet, a hol az egyszerűség jobb lett volna, a cselekvényre. Ez ugyanis két részből áll, mely csak külsőleg kapcsolatos. *Nur-al-Din*, a szövetkereskedő szerelmes a hatalmas seik első feleségébe és célt is ér. Meghódítja a szép nőt és elvonul vele szebb

tájékokra. Azonfölül a püposnak (a ki mint mulatságos tulajdonosa szerepel) van egy gyönyörű táncosnője, a kit a seik fia elszerez tőle; ezért bosszúból eladja a leányt a seiknek; a leány miatt száll szembe egymással apa és a fiú és az apa megöli a fiút, a püpos meg a leányt és a seikot. De ha ezt valamiképp meg nem mondják nekünk az első fölvonás előtt, akkor ember legyen, a ki az első fölvonás tarka egymásutánjában eligazodik. *Pásztor Árpád* irt is egy prólogot erre a czélra, szép verseket, de nem hiszem, hogy ezek az eligazítás czélját szolgálják. Ezek a versek inkább hangulatkeltek. De ezek az új szerzők, úgy látszik, azt tartják, hogy nem is szükséges, hogy mindent megértünk. A legtöbb, a mit látunk, nagyon is érthető nyelven van elmondva; a csókoló ajkak is beszélnek. A zene is bódító, ringató, érzéki. A végén bizonyos fáradt, bódult káprázat válik úrrá fölöttünk, és ez az, a mi, úgy látszik, kell a népek. Ez és a különösség, az apart, a szenzáció. Ezért kell a némajáték szereplőinek a nézőtérén át a színpadra rohanni. Oly furcsa az, midőn a szereplő elmegy, elsiet, ellejt mellettünk és mi őt oly közelről nézhetjük.

Igaz, hogy ez nagyon rontja az illuziót, mert hiszen ezen az úton mi jutottunk a helyünkre, a foyerból, a hová a *Lipót-körúton* át jutottunk, ezek pedig a Kelet világában élnek (annyira mégsem Kelet a *Lipót-város*), de mindennél többet ér a szenzáció. Nem tartjuk ezt a pantomimét egészséges művészetnek. A szónak sem engedjük meg ezt a túltengést; még kevésbé a gesztusnak, melynek köre kisebb, változatossága szegényebb. De a színházi feladatot az előadás jól oldotta meg.

MÓRUCZ ZSIGMOND.

Balogh Rudolf felvétele.

AZ «ARANYOS ÖREGEK», MÓRUCZ ZSIGMOND VIGJÁTÉKÁNAK SZEREPLŐI A NYUGAT VIGSZÍNHÁZI MATINÉJÁN: Ventré, Hegedűs, Blaháné, Szerémi, hátul Kemény és Lenkeffy Ilona. (A vigjátékot idei karácsonyi albumában a «Vasárnapi Ujság» fogja közölni.)

Hegedűs Ilona: Sumurun komornája.

Az ifjú seik (Stella Gyula) verseng a tánczosó (Mészáros Gizi) kegyeiért.

Sumurun (Varsányi Irén) hölgyei körében.

A «SUMURUN» NÉMAJÁTÉK A VIGSZINHÁZBAN. — Balogh Radolf félvételei.

Nur al Din (Tanay Frigyes) Sumurunról ábrándozik, a kikhez nem bír hozzáférni, mert a háremőrök (a középső: Vendrey Ferencz) megszállva tartják a kaput.

Fenyvesy Emil, az öreg seik.

A pupos (Csontos Gyula) megcsókolja a tánczosó (Mészáros Giza) holttestét.

A «SUMURUN» NÉMAJÁTÉK A VIGSZINHÁZBAN. — Balogh Radolf félvételei.

THOROCZKAI-WIGAND EDE KÉTSZOBÁS LAKÁSA.

LAKÁSMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS.

Ha e sorok olvasói egy rövidke időre felteszik magukban, hogy saját lakásukat idegen ember szemével azért nézik végig, hogy bútoraiknak s lakásuk elrendezésének művészi voltát megbírálják: alighanem nagyon szomorú tapasztalatokra fognak szert tenni, ha felül tudnak emelkedni a mindennapi megszokás szűlte ragaszkodáson. S nemcsak, ha szegényes kispolgári lakásban vagy jobbmódú középosztálybeliben is, de még ha gazdag főúriiban folyik is ez a szemle, legtöbb esetben a nélkül, hogy valami különösen finom műizléssel kellene rendelkezniök, sok de nagyon sok változtatni valót fognak találni saját maguk lakásában. Elsősorban azt fogják legkönnyebben meglátni, hogy a szobák tele vannak zsufolva, hogy a bútorok elrendezése csúnya. Aztán jönnek maguk a bútorok! Még legjobban azok lesznek megelégedve, kik a negyvenes évek előtti időkből egypár jó darabot, sőt talán szobákat örököltek, vagy a kik az utolsó évtized művészi bútoriparának drága termékeiből választottak. Csakhogy ilyenek nagyon kevesen lesznek azoknak túlnyomó tömegéhez képest, kiknek bútorai a forradalom utáni hat évtizedből származnak. Ezek, a berendezések kiváltképen, ha a fővárosból avagy Bécsből kerültek ki, legnagyobbbrészt valóságos rémségek, vidéken még, hol a gyáripari sablonok meg nem

RÉSZLET MELLER DEZSÓ SZALONJÁBÓL.

RÉSZLET MELLER DEZSÓ SZALONJÁBÓL.

AZ IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT LAKÁSMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSA. — Jelfy Gyula féltvétele.

mételyezték a kisiparost, elvéve még csináltak a biedermeier-kor kései emlékeül egy-egy jó bútordarabot.

A gyári bútoripar első nagy bűneit még a polituros bútor jegyében követte el, melyet szabad fantáziával a biedermeier-kor, a barok s a renaissance elemeiből enyvezett össze, de igazán elemében csak akkor kezdte magát érezni, midőn a «matt» bútor korszak felvirult. Ez volt az a kor, mely a legnagyobb gyönyörködéssel keverte össze az ó-német bútor neve alatt a góthika, a barok s a renaissance elemeit. Ezek a bútorok nemcsak csúnyák voltak minden izükben, de silhouettben is förtelmesek s azonkívül kényelmetlenek is. Mindennek koronáját pedig e kor kárpitosai tették fel, mert a mit ezek kárpitozott székek, pamlagok és draperiák czimén elkövtettek, az még a bútoripar eredményeit is meghaladta: emlékezzünk vissza legszörnyűbb alkotásukra, a szőnyegdivánra. E kor szerfelett mélyen nyomta rá bélyegét a középosztály bútoraira s tán egy évszázad is el fog múlni, míg előbb a szegények lakásaiba sülyedve, az utolsó darab is a szemétdombra kerül. Az Országos Magyar Iparművészeti Társulat, mely csakis arra alakult, hogy a művészeti szempontoknak az iparban ismét visszahódítsa uralkodó helyüket, azért rendezti bútorkiállításait, hogy közönségünket jobb ízlésre tanítsa,

s publikumunk e nevelésre nagyon reá is szorul. Már eddigi kiállításainak is nagy mértékben érezhető a hatása, mely már azon is látható, hogy az olcsóságokat áruló szegényes bútorkereskedésekből is tűnni kezdenek a legkiáltóbb ízléstelenségek. Sajnos a mostani kiállításnak helyiségei a Technologiai Iparmúzeumban még rosszabbak, mint a régiek. Bútortervezőink között idén sem tűnt fel egy Van de Velde, idén sem érik fel távolról sem a Wiener Werkstätte stílusát, de nem maradnak el a legtöbb bécsi tervező mellett, sőt némelyikük igen derekas munkát végezett. Meller Dezsó fogadószobájában empire formák hatása alatt meglepően finom dolgokat produkált, Thoroczka-Wigand Ede a nála megszokott interieur művészettel épített fel egy kétszobás polgári lakást, Szirch Imrének, Vas Ferencnek is vannak sikerült darabjai. Meglepő haladást mutatnak a gödöllői szőnyegszövő iskola szőnyegei is, melyeknek nyugodt színei modern stílusú bútorokhoz jobban vágnak, mint a keleti szőnyegek és olcsóbbak is. Villanyos csillárokból is nagyot haladtunk, szép, izléses formákban már nem kizárólag uralkodik a sárgaré. Utoljára hagyjuk a legnagyobb meglepetést: Lesznai Anna igazán bámulatra méltó párna, asztalterítő himzéseit. Szinben gyönyörűen tarkák, rajzban szerfelett eredetiek, a jeles költőnő bennök a néphimzések congenialis továbbfejlesztőjének bizonyult. F. Z.

REZÁNOV.

REGÉNY.

(Vége.)

Irta Atherton Gertrude. Angolból fordította Esty Jánosné.

XXVII.

Krasnoarskban csak ritkán havazik. Szibériának rengeteg téli pusztaságában egy kis oázist képez e város. Rezánov, ha kitekintett az ablakon, megláthatta a folyó túlsó partján a zöldelő bokrokat. A napsugarak az aranyozott kupolákat és keresztet csillogó pontokká varázsolták, a népes kis város széles piactere és keskeny, piszkos utcái fölé ép oly kéken és tisztán borult az égbolt, mint amaz ország fölé, hol a kastiliai rózsák illatoztak és a melynek gondatlan, vidám lakosai között egy nő álmodozott, ragyogó ifjúsága forró szenvedélyével, azon férfiról, kinek örök hűséget fogadott. Rezánovnak utolsó perceiben teljesen megtisztult elméje, azonban a halál önzéssel teljes nyugalma részben már ránehezedett lelkére. Érzéketlenül hallgatta az ágya elé lekuporodott hűséges Jón zokogását. Bánat és könnyek csupán az élet mulandóságához tartoztak már és jelentéktelenebbé törpültek ama magasztos percekben, melyek a halált megelőzik.

Kétségtelen, hogy vele hal nagyrautó tervei megvalósulása is és ha egyáltalán megemlékeznek majd róla, csak fantasztának fogják minősíteni; vagy élehetetlennek, mivel meg halt, mielőtt bevégezhetné volna azt, a mit csupán az ő lángese, akaraterje és lelkesedése válthatott valóvá. Senkisé ismerte nálánál jobban a szláv nemzetet jellemző kicsinyeskedést és indolenciát. De mi haszna most már mindennek? Már nem egyszer nyilvánult meg előtte az életnek látszólagos következtelensége, az emberi erőlködések hiú volta, a természetnek féktelen kegyetlensége. Látott ő már embert letörni, teljes munkaképességében, virágzó városokat elpusztulni földrengés vagy orkán következtében; elpusztulni államférfiakat, papokat, szülöket és gyermekeket, kicsapongókat és bűnösöket egyaránt, egyenlő kegyetlenséggel semmisítette meg őket a nyers erő, a mely, mintha kiselejtezni akarná magából a hasznavehetlen elemeket, az emberiség tehetetlen játékszer csupán a természet hatalmas kezében, mint a bárány a tigris karmai közt. Még szerencsésnek mondhatja magát az, a kit pillanatnyi kedvtelésben kedvezési sorába seper. Azok, a kik így fakadnak ki: «Miért? Mi oknál fogva? Mi czéloból?» Azok, a kik a saját énjük szűk látókörén nem tudtak örök fejlődésében a drámai mozzanatokot, nem látják meg, midőn az a saját hirneve megállapításán munkálkodik, törpék millióinak rovására. Rezánov most belátta,

A BIBOROS-VÁLASZTÓ KONZISZTORIUM ÜLÉSE A PÁPA ELNÖKLETE ALATT.

hogya tettereje, képzettsége, használhatósága halála után nem is talál elismerésre, ő mégis oly multra tekinthet vissza, melyben, mint ama természeti erők, a melyek az emberek sorsát intézik és életét irányítják, kiválasztott kegyeltjének mondhatta magát. Még mielőtt négy évvel ezelőtt elindult Kronstadtba arra a végzetes útra, a mely alatt nem egyszer a porig megalázták büszkeségét, melyben a betegség aláasta hatalmas szervezetét, korlátlanul uralta fényes környezetét, oly kiváló személyes tulajdonokkal, oly vonzerővel megáldva, szellemének, modorának és jellemének oly rendkívüli fejlettsége mellett, mindenütt figyelmet kelthetett volna, még nemzetének ernyedt férfai közt is, és győzedelmesen áthalad az életen, még ha nem kap is örökbe oly nagy társadalmi előnyöket. Oly nagy mértékben élvezett ő hatalmat csakúgy, mint az élet örömeit, hogy ez más, nálánál durvább természetét már rég megrontott volna. Igaz, hogy elérkezett az idő, midőn már nem igen törődött mindezen előnyeivel, kivéve, hogyha azok czéljainak szolgáltak és minden tettereje abban összpontosult, hogy hasznos életet éljen, mely nélkül a férfi élete csupán vegetálásnak mondható, midőn nagyraavágása amaz egy szívós törekvésben tömörült össze, hogy nemzete történetében he-

lyet biztosítson magának, és ezután eljött az az idő is, midőn mindez elenyészett, szétfoszlott, a földi boldogságra való szenvedélyes vágyódásban.

És bár most már teljesen felfogta, mily jelentéktelenné törpülnek egyesek törekvései a természet hatalmas vak-erőivel szemben, ebbe a bölcs higgadságával belenyugodott és lelkén nem ragódott embergyűlölet. Az embergyűlölet mindenkor az élet balsikereinek eredménye. Az embergyűlöletben nincs meg a kellő megértés, nem képes megbékülni az emberi természet gyalogságával. Az emberi természet egyrészt kicsinyes tulajdonságokból, másrészt nagyokra való törekvésekből van összetéve. Sokan letörnek a küzdelemben és tehetetlen elégedetlenségbe sülyednek az élet kicsinyes anyagi gondjai közepette; a helyett, hogy felemelnék őket ama mulhatlanul bekövetkező jobb jövő reménye, a mely minden kitartó törekvést sikerré koronáz és a honnan majdan sajnálkozással tekintenek le mindazokra, kik oly gyakran megrontják életüket kapzsiságukkal, önzésükkel, önhiúságukkal, az emberi törekvéseknek eme legnagyobb ellenségével, valamint igazságtalanságukkal. A tömeg mindenkor balul ítél! Hány fényes életpálya elé gördített már akadályokat, vagy éppen megrontotta azt, silány eszményképeivel, gyalró hőseivel, a kiváló tulajdonságok önkéntelen letagadásával, minthogy azokat megérteni képtelen, és ama neveléses hiúságával, hogy ő akar mindenütt az irányadó lenni. A tömegnek emez alacsony színvonalra fejleszt ki az embergyűlöletet sok, máskülönbén bátor lélekben, a kikben hiányzik arra a képesség, hogy az élet köznapisága alatt rejlő isteni szikrát megkülönböztessék, hiányzik a kitartás, a mely mindenkor jutalomra talál, a kitartás, hogy felküzdjék magukat az isteni szikrához és feltárlják azt a bámuló emberiség előtt.

Rezánovot a benne lakozó gőg is már arra készítette, hogy az emberiség tömegét csupán egy fokkal tekintse fejlettebbnek a kiskorú gyermeknél, és jölelkű természete úgymint bölcselkedő szelleme arra indították, hogy elnézéssel bánjon vele, ezzel távol tartotta magától a ridegséget és a különben mulhatlanul bekövetkező kiábrándulást és undort. Ragyogó képzeletében a jövőnek egy oly víziójában lelt vigaszt, a melyben diadalra jutni fognak mindazon eszmények, melyek most még szinte szermésesen húzódnak meg egyes kiváló szellemekben.

Most már ámulattal tekintett vissza ama pillanatra, midőn szenvedélyes fellázadással és fájdalommal, a mely annál keserűbb volt, mert nem adott annak hangos kifejezést értesült állapota reménytelenségéről; midőn még életerejének utolsó fellobbanásával azt hitte, hogy erős akarata diadalmaskodni képes a kór által emésztett testén, hogy az még irányt tud-

A PÁPA KOCSIKÁZÁSA A Vatikán KERTJÉBEN.

A Vatikánból.

jon adni agya működésének, a melyben csak úgy duzzadtak a nagyratörő jövő tervei és hogy szíve, melyben még forrón lüktetett az imádtott lény emléke, a boldogság révébe juthat. De mily rövid volt a halandónak ez utolsó feljajdulása, melyet dühös felháborodás kísért, az élet fonálának ily okatlan, hirtelen elszakadása fölött. A világ azonban továbbhalad a maga útján, a természeti és politikai örökhöz alkalmazkodva, míg végzeté be nem teljesül. Ha most nem lett volna már túl minden gyarló földi érzésen, elmosolyodott volna azon, hogy az örökkévalóság előtt mily parányi jelentőséggel bír az, vajjon kinek a birtokában van a mindenség e kicsiny bolygójának egy töredéke, melyet Kaliforniának neveznek. Ő előtte már üressé, jelentéktelenné súlydelt e szép ország, egy bájos nőalak kivételével és erről is már csak azzal a rettenetes közönynyel tudott emlékezni, a mely a halálnak biztos előjele. Utolsó betegségére alatt, e nagy magányban itt azonban kevésbé érezte magát elhagyottnak, mint életének bármely időszakában, ama néhány boldog hetet kivéve, mit Kaliforniában töltött; mert lelke szakadatlan szellemi egyesülésben volt Concha lelkével; és a képzeletnek e subtilis szálaival lelke oly közelről érintkezett a leánynak mélyérzésű, tartalmas lelki életével, mint azelőtt soha. Az érzékek viharában csak egyes felvillanásokban nyilvánult meg az előtte. Megértette, hogy Concha sokkal forróbb és áthatatosabb tüzzel viszonozza szerelmét, mint bármely más nő képes lett volna; teljesen méltányolta most szép lelki tulajdonait, azt a pikáns változatosságot jellemében, azon sok bámulatraméltó egyént vonást, melylyel ő a férfi otthonát békés boldogsággal tudná elárasztani. Midőn hosszú heteken át karavánja élén vágatott keresztül a havas pusztaságon, és a lassú lábbadozás kínos ideje alatt teljes megértésére jutott mindannak, a mit kedvese maga is csak inkább megsejtett, mintsem megértett volna. Az ő szerelmük egyike volt ama ritka, halhatatlan szerelmeknek, melyek már akkor feltárják egymás előtt a lélek mélyét, a midőn ez még gyarló hüvelyében lakozik. És most már nem kételkedett abban, hogy szerelmük legyőzve a halált, azon túl megtalálja a tökéletes egyesülést. Hogy addig Concha menyire szenvedni fog, ezt ő tudta legjobban; végül azonban erős lelke diadalmaskodik fájdalomán és oly életet fog élni, a minőt már a kétségbeesés pillanataiban előre megálmodott; nem önző zárdai életet, de egy, saját kis világa számára hasonlíthatatlanul hasznosabbat.

És így sokkal boldogabb lesz szívének örök ifjúságában, a képzeletnek magasztos világában, a melyben kedvesének szelleme mindig vele van, úgy, a mint őt legjobban ismerte, mintsem a mindennapi életnek zsarnok követelményei középette, a gyakorlati életben mulhatatlanul bekövetkező kiábrándulás közt lehetne. És talán, ki tudja? ő megadta neki a legbecsebbet, mit férfi fenkölt szellemű nőnek adhat; a helyett, hogy baljával elvonná azt, a mit jobbával nyújtott.

Mennyire más az élet, mint a minőnek azt a régi görög tragédiákban élénk tájék! Rezanóv újra felidézte lelkében mindama boldog sejtelmeket: sikerről, dicsőségről, boldogságról, midőn Kalifornia partjain kikötött. Szellemének megújulását, hanyatló testi erejének újjaszületését, már abban a rövid néhány órában is, midőn Conchát még nem ismerte. Az elmúlt évek minden eseménye azon akadályoknak daczára, a melyekkel minden halandónak számolnia kell, lépést tartott a saját nagyra-vágásával és kívánságaival, egyenesen ama jóvá felé irányult, mely a leghöbbszörű óhajtott sorsot ígérte neki: egy helyet hazája történelmében. Nem is sejtette, hogy alig egy év múlva, hogy ama bájos kastíliai rózsák illatával terhes áprilisi reggelen belépett Concha Argüello otthonába, még akkor oly friss élet-ereje kimerül a testi szenvedésben; nem sejtette ezt akkor, midőn a pusztá létezés öröme átjárta egész valóját és hirtelen mohó vágy fogta el a szívét, az ifjúság gyönyöreit megizlelhetni.

Révedező szemeit elfordította az aranyozott keresztetől, amott a kis temetőben, hová ő is pihenni tér, a csodálkozás kifejezésével tágra nyitlak: Vajjon hol talált Jón e sivár vidéken kastíliai rózsát? Hűségesebb szolgálva, igaz,

PABLO CASALS, A VILÁGHÍRŰ GORDONKAMŰVÉSZ, KI MOST HANGVERSENYEZETT BUDAPESTEN.

nem volt még megáldva ember, de itt még ő sem.

Akaratereje utolszor diadalmaskodott az anyag felett, felemelte fejét, körüljártatta éles tekintetét a szoba minden zugán, pusztá volt az és rideg, a szentképekkel feldiszfittelt oltár kivételével, a mely előtt most imádkozva térdeltek papok és apácák. Szeimei kimeredtek, ajkai remegtek. Midőn eme végső káprázat ölelésében visszahanyatlott, legyőzhetlenül szanguinikus szelleme magasra fellobbant az örök és ki-mondhatatlan boldogság egy víziójában.

Igy halt meg Rezanóv és vele halt Oroszország reménykedése és az amerikai terjeszkedésnek megakadályozója a távoli nyugaton; vele halt Kalifornia legszentebb életű leányának földi üdvössége.

A HÉTRŐL.

Nem emlékszünk, hogy Magyarországon a jogszolgáltatás nagy, modern megreformálása óta példa lett volna arra, a mi a minapában Temesvárott történt, a hol a közönség megjelenezett egy halálos ítéletet. Eljelenzi, tapsolni, örülni akkor, a mikor egy előttünk álló emberre egyszerre ráesik a halál hideg árnyéka és sárgára festi arcát, homlokát, van ebben valami elemien riasztó, a mi megborzongatja a hátunkat.

És mégis... mégis az az érzésünk, hogy valamiképpen a temesvári tárgyalás hallgató közönsége tüntető módon szolidárisnak mutatta magát azokkal, a kik kebeléből itélő fórummá alakultak, az egész ország közönsége is a magáénak fogadja a temesváriak érzését és fölfogását. A mint nem riasztó, hanem megnyugtató hatást tett az esküdtek veridiktumával parancsolt kemény ítélet a hallgatóság, azoképpen nem riasztó, hanem megnyugtató hatást tett a hallgatóság kemény magartatása a távolból figyelőkre.

Nem a temesvári ítéletmondás az első jelensége, csak új és erős bizonyossága egy elkövetkezett fordulatnak, a mely ha elmarad, rettenetes csalódásba ejti azokat, a kiknek az a meggyőződése, hogy erkölcsnek és jognak legtisztább forrása a művelt társadalom morális érzése. Hogy a társadalom lelke az a törvénykönyv, a mely tökéletesebb, mert gazdagabb, hajlékonyabb és árnyalatosabb minden megszövegezhető codexnél.

Ez a fölfogás diadalmaskodott az igazságszolgáltatás olyan átszervezésében, a mely a bíraskodást a társadalom általános hivatásává tette és azt lehet mondani, minden polgárt a bírói székbe emelt. Maga a társadalom lévén a bíró, működésében érvénybe léphetett a társadalom minden jogi

és erkölcsi követelése, a melyeket valamennyi vonatkozásukban tételbe szedni, megkodifikálni teljes lehetetlenség.

A valóságnak tartozunk annak a megállapításával, hogy a mi társadalmunk, mint bírói egyéniség, mérhetetlen fontosságú új hivatásának első idejében nem mutatkozott tökéletesnek. Azt hisszük, sehol a világon nem volt másképpen. Az új bíró erős lámpalázzal küzdött és tisztje teljesítésében nem hivatásának objektív eleme, a kezére adott anyag, hanem a maga földülni énjének természete, eredendő hajlandósága dirigálta.

Egy bizonyos mértékű *lira*, egy bizonyos mértékű szubjektivitás a polgár-bíró munkájából sona ki nem irtható és nem is szükséges, nem is kívánatos, hogy belőle kiveszzen, hisz épen az adhatja meg ítéletében azt, a mi a tételes igazsághoz sokszor kell, hogy emberséges, tehát nemcsak megtorló, de meg is nyugtató igazság legyen. De a kellő mérték megtalálása és megtartása talán semmi más művészetben nem olyan fontos, mint a bíraskodás, az igazságtéves művészetében.

Ismételjük: a mi polgárunk, mint ennek a hivatásnak a művésze, első föllépésében láthatólag nagyfokú lámpalázzal küzdött és a rábizott szerep helyett a maga egyéniségét adta. A saját természetét szövegezte meg ítélező szavában. Nem arról, a ki előtte állt, hanem sajátmagáról nyilatkozott.

Meg kell adni: ez a *gyónás* becsületére vált, ha nem is a jogi készségének, de emberségének. Érdemes és az egyes fajok lelkére végtelesen jellemző lenne összeállítani a különböző nemzetek esküdt-bírának az intézmény első éveiben hozott veridiktjeit. Hogyan ítélték, a mikor gyakorlat, tapasztalat, iskolázottság és az ítéletek visszahullámzó hatása még nem szabályozta vissza a tisztjükből eredendő hajlandóságukat? Szigorúbbak-e vagy enyhébbek, kegyesebbek-e vagy kegyetlenebbek voltak a polgár-bírák? Mely hatalom volt az, a mely az új és szokatlan méltóságban leg-erősebben inspirálta őket?

A miénkről tudjuk, hogy viselkedett. Soha még kegyelmesebb, elnézőbb, megbocsátóbb egyéniség nem ült a bírói széken, mint a hivatásában új magyar esküd. Minden jog és hatalom között, a melyet e tisztje a kezére adott, egyet érzett a legkivánatosabbnak és leginkább a maga lelke hajlandósága szerint valónak. A megkegyelmezés jogát. A mivel semmiesetre se a legrosszabb bizonyítványt adta lelki berendezéséről. Elárulta, hogy minden inkább, mint kegyetlen vagy túlságosan szigorú.

Ezt az elismerést nem szabad megtagadni tőle. Legkevésbé azoknak, a kik — ellene fordították, vádat csináltak belőle és talán az igazságszóló nagyobb mértékben is ráhátrították a felelősséget azért, a mi bekövetkezett. Mennyiben volt valóban oka az esküdtbírák szinte határtalan megbocsátó hajlandósága a nagy büntettek statisztikai megállapított fájdalmas megszorodásának és mit tettek e szomorú eredmény előidézésére más motivumok: az élet fokozatos megnehezülése és az erkölcsök tagadhatatlan romlása, a határvonalat megállapítani lehetetlen.

Kétségtelen, hogy az esküdtbírók működésének első — sok jel szerint immáron le is zárult — korszaka nem igen volt alkalmas arra, hogy a büntető hajlamot vagy kísértést a megtorlástól való üdvös félelem erejével félkeze. Sőt ellenkezőleg, veridikték egész tömegét produkálta, a melyek szinte túltengett fejlettségét mutatták a megbocsátó megértés művészetének. Nem olyan produkció, a melyet könnyű ne lenne — félreérteni a tömegnek és annál veszedelmesebb, mert a tömegben nem csupa apostol van és nem is apostol-lelkek azok, a melyeknek a legnagyobb visszatartó erőre van szükségük, hogy a büntető bíróság elé ne kerüljenek.

A tömeg csak azt látta, hogy a legirtózatosabb bünnel terhelt emberek egész csapatát nyitotta meg a polgár-bírák votuma a szabadság ajtaját. Olyanok előtt, a kik embert öltek. A tömegtől nem lehet megkövetelni, hogy lépést tudjon tartani azoknak a polgároknak distingváló képességével, a kik ilyen döntéseket produkáltak és meg kell vallani, ez sokszor nehéz sőt megoldhatatlan

föladat volt olyan emberek számára is, a kik nem járatanok a distinkció tudományában. A mindent megértés és mindent megbocsátás tételét az esküdtbírák akárhányszor olyan mértékben alkalmazták, hogy a közönség hasztalan erőlködött, mikor ezt a tételt az ő veridiktjük érdekében kívánta alkalmazni. Nem akarunk statisztikát csinálni, de például a *lendvai* veridikt után, a mely egyszerűen ártatlannak mondott ki egy orvosilag épelméjűnek deklarált leányt, a ki valósággal lemészárolta az édesanyját, vagy a híres szegedi döntés után, a mely virággal és pezsgővel ünneplést hősnővé avatta Haverda Máriát, bizonyára nem volt érthető, hogy az emberek egy részének keserű lett a szája íze és bizonyos modern szolamok muzsikája egyszerre egészen másként esengett a fülében. Megszületett az ezetes elmesség, hogy meggyilkolni valakit és aztán esküdtszék elé kerülni, ez a leg-egyszerűbb — életbiztosítás. És ezt az elmésséget tudomásul vették azok is, a kik készek voltak gyakorlattá avatni. Nem lenne igazságos ennek az eltérülésnek, a fiatal intézmény e veszedelmes gyermekbetegségnek, minden felelősségét azokra a polgároknak hátrítani, a kiket a bíraskodó társadalom aktív képezetűvé tett a véletlenség. Van rá bizonyosság bőven, hogy a társadalom igenis szolidárisnak érezte magát nagy kegyelmező hajlandóságukkal, sőt lakomákat is rendeztek e szolidaritás tiszteletére és ünneplésére.

A Haverda Mária szegedi fölmentésekor elzajlott díszlakomától és fáklásmenettől (mert úgy-e fáklásmenét is volt?) az éljenzésig, a mely a temesvári halálos veridiktet köszöntötte, igen nagy út, de csak megnyugvással vehetjük tudomásul, hogy ez az út megtétetett. Mert minden törvény és minden bíróság a becsület és büntetlen emberekért van, ezeknek a megvédelmezésére és minden ellenük való támadás megtorlására. Ismeretes a francia szenátor híres mondása, a ki mikor először foglalkozott a szenátus a halálos ítélet eltörlésének — akkor elvetett — javaslatával, föl-kelt és így szólt:

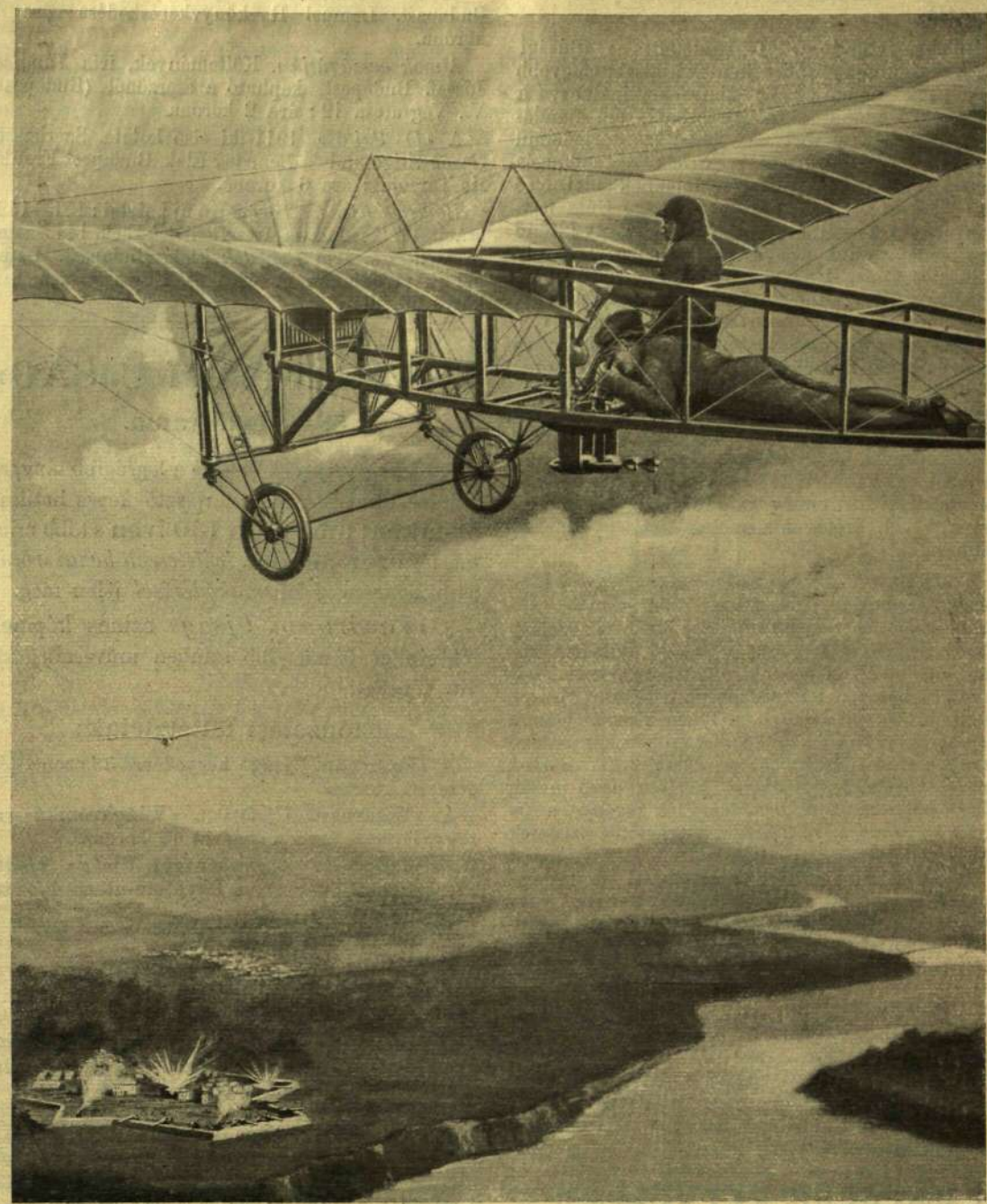
— Beleegyezem, hogy a kivégzés eltörlőttessék. De — kezdjek meg a gyilkos urak!

A nem bűnösségnek se az esküdtszéki veridiktokban kell kezdődnie, hanem abban, hogy az emberek nem követnek el bűnt. A bíróság elől mint büntetlen ember csak az távzhatik, a kit büntetlenül vitt a bíróság elé hamis látszat vagy véletlenség. És ha akadnak, a kik reakciót, visszacsúszást látnak a polgár-bírák és a társadalmi közfelfogás észrevehető nagyobb szigorúságában: a jel-szavaktól nem szabad megijedni. Van rá eset, a mikor visszafele kell menni. Akkor nevezetesen, ha az ember rájött, hogy eltévesztette az irányt és az útát.

Sigma.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Hosszúhajú veszedelem. Gárdonyi Géza két terjedelmes kötetben adta ki újabb novelláit. Nem is tulajdonképeni novella-gyűjtemény, hanem úgynevezett keretes elbeszélés. A keret: tizenöt aglegény, elkélt, idősebb urak, karacsony estéjén összejönnek vacsorára és azzal mulatnak, hogy sorban mindegyik elmondja, miért nem házasodott meg. Így keletkeznek az egyes novellák, szám szerint tizenegy. Voltaképen valamennyi egy-egy első szerelem története, a mely után a legtöbb esetben nem is következett második. A lányalakoknak hosszú sora vonul fel az olvasó előtt, mindegyikbe beleszeret az az elbeszélő, a ki épen soron van és mindig akad valami, a mi a már elhatározott házasságot megakadályozza: vagy a leánynak derül ki valami hibája, a mely elriasztja a szerelmet, vagy a véletlenség szól közbe. E szerint az elbeszélések hol humorosak, hol bánatosak. A fiatal szerelem hevét, forró sóvárgását, öntudatlan érzéki tüzeit Gárdonyi nagyon erős hangulattal tudja rajzolni s különösen mester a fiatal lányok bájosságának, gyermekes vidámságának, öntudatlan kacérságának rajzában. Alig is van más nőalakja, mint az ilyen fejfedező asszony-palánták. És mindig visszatérő jelenség nála az az ellentét, a mely a szerelmes leány és a fiú közt van. A leányt

BOMBAVETÉS REPÜLŐGÉPRŐL.

felélenkíti, ügyesebbé, ravaszabbá teszi a szerelem, a fiút komikusan butává és ügyetlenné. Így válik a szerelemben az okos fiatalember is kész próciájává az együgyű kis lánynak. Az ilyen leány-alakoknak nagy változatossága jelenik meg az elbeszélésekben, de azért végre is kissé egyhangúvá válik a sok egyforma végű történet, melyek kimenetelét már előre elmondja az író. A gyűjtemény egyik novellája, a *Hegyen égő tűz* azonban Gárdonyi legszebb munkái közé tartozik. Ennek leányalakjában van misztikus gazdagság: a hogy az író meg tudja mutatni egy egyszerű juhász-lányban a homályos úri származás nyomait, abban igazán magasrendű művészt nyilvánul.

A méhek élete Maeterlinck-nek egyik legolvasottabb munkája a méhekről szóló tanulmány, egy rendkívül érdekes munka, a melyben a természeti megfigyelés filozófiailag kimélyítve és művészi formában szól meg. Maeterlinck szeretettel figyelte a méhek csodás társadalmának életét, berendezkedését s eleven, színes képekben rajzolta meg ezt a társadalmat, de ez csak a kiinduló pontot, mondhatni illusztráló anyagot adja neki filozófiai világnézeté feltáráshoz. Felfogása s szellemi élet tudattalan erőinek felismerésén alapszik, azon a ténnyen, hogy tudatos létünk csupán egy pillanatszerű fény sugar a tudattalanságban, az élet dolgai egy bennünk rejlő tudattalan erő nyilvánulásai. Így a méhek élete egy nagyszabású filozófiai hipotézis körvonalait adja, a melynek megvan a maga jelentékeny hatása a filozófiai eszmék mai hullámzására. Mindez pedig egy eredeti művész egyéni nyelvében van elmondva, a mely még egyszerűen nagy erővel vonja a maga varázsa körébe az olvasót, másrészt a fordító elé rendkívüli nehézségeket állít. A magyar fordító, Binder Jenő ezeket a nehézségeket szokatlan gondnal és a francia nyelv finomságainak beható ismeretével győzte

le s mint gondos munka, fordítása valóban elismerést érdemel.

Az én mezőm. Felki Sándor régi szerelmese a rímeknek, jó húsz estendeje ismerjük már halk szavú, diszkrét szavát a lírai hangversenyben. Nem nagyon erősen hallatszik ki, nem is annyira ellenállhatatlan művész-ösztön, mint inkább művészkedő kedvtelés szövegezte, de nagyon őszintén szól meg, nem affektálja a nagy költőt, megmarad a maga szűkebb határain belül s ezzel elnyeri azt, hogy mértéktartó föllépése rokonszenvet kelt és versei a maguk igénytelenségében harmonikusnak hatnak. Az irodalomból legerősebben Lenau hatott rá, kinek verseit le is fordította; néha mintha más német költők hatása is érezhető volna benne. Tártykőre nem épen széles: könnyed, futó hangulatokat el-elkapó dalok, lírába olvadozó reflexiók, a melyek jönnek, egy pillanatra elborul tőlük a szem és aztán nyomtalanul eltűnnek. Csupa rövid soros apró vers, nemcsak terjedelmére apró, hanem tartalmára is, — egyenkint többnyire kerek, jól gördülő és hangulatot keltő versek, csak nem kell egyszerre sokat olvasni belőlük, mert könnyen egyhangúvá lesz a mindig egy híron pendülő hang. Illyenek ismerjük Felki Sándort már régóta és illyenek mutatkozik új könyvében is, mely *Az én mezőm* címmel most jelent meg. Kellemes, szelíd illatú kis bokréta, a melyben öröme talán annak, a ki kötötte s az sem bánja meg, a ki a kezébe veszi.

Álmok országútján. Thomae József nevével most találkoznak először egy verses kötet címlapján. A könyvben Jókora csapat vers van, mindenféle fajtaból, apró, népdalias daloktól egész a hosszabbacsa verses elbeszélésekig és nagy lélekzet-vételű ódáig. A szerző szemmel láthatólag nagy becsúgygyal dolgozik s szeretne magasan szárnyalni. Pathetikus szóban áll az olvasó elé, épen nem takaróskodik a hanggal, mintha mindig valami lelkes extázisban volna. A könyvben hozzászerezhető technikai eszközöket is megszerzte, sianál versel fel a szóbőségre is. Mindezzel azonban nem bír meggyőzni, sem lelkesedésének, sem ellágyulásának nincs szuggesztív ereje. Nincs benne bensőség, alig egy-két versében szól hozzánk olyan hang, a melyen megérik a lélek melege és nincs

egynéség, a szerző csak a pózait mutatja be, nem önmagát.

Ifjúsági irodalom. Megkezdődött az ifjúsági könyvek szezona, rendre jönnek a kisebb-nagyobb gyermek számára való könyvek, kínálkozva a téli estékre időtöltőül, a karácsonyra alá ajándékkul. Megkezdte a sort egy hatalmas terjedelmű kötet: A 'Jó Pajtás'-nak, Sebők Zsigmond és Benedek Elek képes gyermeklapjának idei első félévi kötete, szépen bekötve Faragó Géza festménye után készült színes táblába. Egy oly kitűnő gyermeklap, mint a 'Jó Pajtás', annyi és oly változatos tömeget adja a mindenféle korú gyermekek számára való olvasmányoknak, képeknek, hogy ebben a tekintetben alig vetekedhet vele bármely más könyv s a szép kötetnek bizonyára nagy és hálás olvasóközönsége is lesz. A Benedek Elek kis könyvtára című olcsó és népszerű ifjúsági sorozatnak is megjelent két új kötete: Benedek Eleknek érdekes elbeszélése: A félkezi óriás, Garay Ákos rajzaival, — székelly vidéki történet apánk idejéből, a hatvanas évekből és ugyan ennek a szerzőnek Apró mesék című kis gyűjteménye, csupa rövid, tréfás kis mese, kist gyermek számára.

A 'Jó Pajtás', Sebők Zsigmond és Benedek Elek képes gyermeklapja december 3-iki számába Abrányi Emil írt verset, Zsoldos László elbeszélést, Sebők Zsigmond folytatja Dörmögő Dömötör kalandjait, a Hires csatak rovatában Attila katalani csatája van leírva. Igen mulatságos a Faragó bácsi mozija új rovat, a melyben Faragó Géza a népszerű művész rajzolt kacsagató képeket pattogó verskekhez. A lap többi tartalma: A Kis diákok levelei rovata, Jesszenszky J. Irén apró meséi, Zsiga bácsi mókája, Benedek Elek regénye, a Kis Krónika rovata, a rejtvények, szerkesztői üzenetek teszik teljessé e szám tartalmát. A 'Jó Pajtás'-t a Franklin-Társulat adja ki, előfizetési ára negyedévre 2 korona 50 fillér, félévre 5 korona, egész évre 10 korona, egyes szám ára 20 fill. Mutatványszámot kívánatra ingyen küld a kiadóhivatal. (IV. ker., Egyetem-utca 4.)

Új könyvek.

Hosszúhajú veszedelm. Irta Gárdonyi Géza, két kötet. Budapest, Singer és Wolfner. A méhek élete. Irta Maurice Maeterlinck. Fordította Binder Jenő. Budapest, Franklin-Társulat. ('Olcsó Könyvtár' 1645—1651. szám); ára 1 korona 40 fillér.

Az én mezőm. Költemények, írta Feleki Sándor. Budapest, Lampel R. könyvkereskedése; ára 2 korona.

Almok országútján. Költemények, írta Thomé József. Budapest, kapható a szerzőnél (Budapest, V., Vág-utca 12; ára 2 korona.

A 'Jó Pajtás' 1911-iki első kötete. Szerkeszti Sebők Zsigmond és Benedek Elek. Budapest Franklin-Társulat; ára 6 korona.

Benedek Elek kis könyvtára új kötetei: 141—142. szám. A félkezi óriás. Irta Benedek Elek. 144. szám. Apró mesék. Irta Benedek Elek. Budapest, Lampel R. (Wodianer F. és fiai). Egy-egy szám ára kötvé 60 fillér.

A 'VASÁRNAPI UJSÁG' 58-ik évfolyama.

A 'Vasárnapi Ujság' a legrégebb magyar szépirodalmi és ismeretterjesztő képes hetilap, évenként több mint 130 íven s több mint másfél ezer képpel, legjelesebb hazai íróink és művészeink közreműködésével jelen meg.

A 'Vasárnapi Ujság', színes képmel-lékleteket is ad, több színben művészilag kivitt képeket.

Előfizetési föltételeink:

A 'Vasárnapi Ujság' negyedévre 5 korona, fél-évre 10 korona.

A 'Vasárnapi Ujság', a 'Világkrónika'-val negyedévre 6 korona, félévre 12 korona.

Az előfizetések a 'Vasárnapi Ujság' kiadóhivatalába, Budapest, Egyetem-utca 4. szám kuldendők.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: Kibédi és makkfalvai SÁNDORFFY ANTAL volt 48-as honvédtiszt, nyug. királyi törvényszéki bíró, 93 éves korában Sopronban. — Kislegény NAGY MIHÁLY volt 48-as honvédtőhadnagy, 86 éves korában Palánkán. — FODOR JÓZSEF római katolikus egyháztanácsos, Kecskemét város törvényhatósági bizottságának tagja, 59

éves korában Kecskeméten. — D'JEMÁIN ERNŐ királyi műszaki tanácsos, 43 éves korában Budapest. — KOCORÉK FERENCZ királyi tanácsos, nyug. állategészségügyi felügyelő, a koronás aranyéremkereszt tulajdonosa, 71 éves korában Orosháza. — KATTIS JÁNOS Demjén irgalmasrendi tag, 23 éves korában Budapest. — Petrovóczy és suraklini PETROVICZ LÁSZLÓ nyug. főgimnáziumi tanár, 50 éves korában Budapest. — LÓW REZSŐ nyug. államvasúti felügyelő, 69 éves korában Budapest. — SZTRAKA ÁGOSTON államvasúti felügyelő, 54 éves korában Budapest. — SCHLEIFER LAJOS szállótulajdonos, 54 éves korában Esztergomban. — Bagossi és danosházi BAGOSSY GYULA egri érsek-uradalmi erdész, 68 éves korában Demjén községben. — SOMOGYI ZSIGMOND dr., járási orvos, tb. vármegyei főorvos, 57 éves korában Paks. — Egyháztalusi, alsó- és felsőpásztori PASZTORHY IMRE postamester, 53 éves korában Sárvaron. — KARCSAG ALADÁR, a Giró- és Pénztár Egyesület Részvénytársaság tisztviselője, 41 éves korában Budapest. — BÁRÓ SÁLLIS-SÉVIS HUBERT, a 61-ik gyalogezred őrnagya, 48 éves korában Temesváron. — RÁCZ MIHÁLY, a Rác-estvérek czég egyik belső tagja, Dévén. — GUTTMANN IONÁCZ betűszedő, 45 éves korában Budapest. — WEISZ ÖDÖN, 29 éves korában Budapest.

VÖNERI JÁNOSNÉ, szül. Ábrahám Katalin, 106 éves korában Szegeden. — ÖZV. SÉTZER ALBERTNÉ, szül. Hubert Fanni, 86 éves korában Baján. — ÖZV. ROMÁN JÁNOSNÉ szül. Czafik Apollónia hetvenegy éves korában Budapest. — ÖZV. vizeki TALLIÁN ISTVÁNNÉ, szül. berzetei Paulkovits Mária, nyolcvan éves korában Tokajban. — HAAN EMMA nyug. felsőbb leányiskolai tanítónő, 48 éves korában Békéscsabán. — Csáfordi és pottyondi POTTONYI KÁROLYNA, 80 éves korában Szilváskány községben. — ÖZV. VARGA PALNÉ, szül. Kusztós Zsuzsanna, 78 éves korában Visegrádon. — FOLTIN PONORÁCZNÉ, szül. Asztaller Jerne, 69 éves korában Budapest. — ÖZV. LENGYEL ELEKNÉ, szül. Csaby Róza, 74 éves korában Győrött. — ÖZV. LORMAYER KÁROLYNÉ, szül. Langer Karolina, 69 éves korában Budapest. — FEHER JÁNOSNÉ, szül. Gajri Ottila, 52 éves korában Szegeden. — Erdélyi IMRÉNÉ, szül. Novák Malvina, 60 éves korában Szatmárnémetiben. — ÖZV. MÉSZÁROS ANTALNÉ, szül. Jemetke Stefánia, 67 éves korában Keszthelyen. — BAGOSSY BÉLÁNÉ, szül. Retezár Katinka, 50 éves korában Nagyváradon. — Ostffyasszonyfalvi OSTFFY LAJOSNÉ, szül. koltai Vidos Ilona, 31

éves korában Budapest. — GÖRLICH FERENCZNÉ, szül. Hébingér Juliska, 32 éves korában Budapest.

EGYVELEG.

*Mily messze van már a Halley-üstökös? A világbolból fényes Halley-üstökös már réggen megkegyelmezett forgó sártekéneknek. 1910-nek májusában volt legközelebb hozzánk s azóta gyors futással, 200 kilométeres másodpercznyi sebességgel száguld tova a végtelen világűrben. Csaknem másfél esztendő múltát már el: eltűnt szemünk elől. Campbell, a kaliforniai Lyck-csillagvizsgáló híres csillagásza számításaival követte Halleyt s nemrégiben még fotografiát is tudott készíteni róla. Jelenleg 9000 milión kilométernyire lehet földünk föl.

*Egy régi napóra. Szudánban, Basa-templomban egy régi napórát találtak, mely márványlapra van véve s az alexandriai múzeumban őrzött régi napórákhoz hasonló.

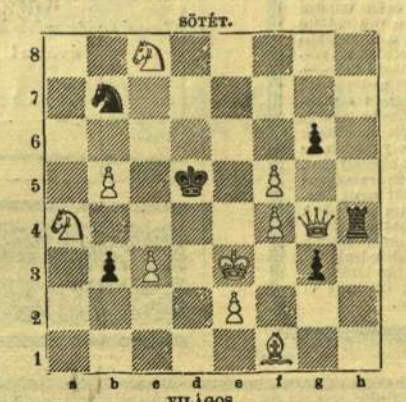
A hatóságilag engedélyezett végeladás Bodó Gusztáv utódai Mihálkovits és Szemere cégnél, IV., Váci-utca 21. sz. már kezdetét vette. A czég ebből az alkalomból női divatképekből, bárányokból, selymekből stb. álló egész készletet feltűnő olcsó gyáriárakon, egyes czikkeket pedig azon alul is kiárúsítja. A kiárúsítás iránt, a melyen kizárólag elsőrendű minőségű áru kerül eladásra, női körökben máris nagy érdeklődés mutatkozik. A kiárúsítás csak rövid ideig tart, mert a házi bolmálást végleg elhárították.

Felhívjuk az olvasó figyelmét Spindler Adolf alumínium edénygyáros (Budapest, VII. ker., Angol-utca 8/a) hirdetésére. Magyar gyártmányt kínál, különleges kivitelben és legalább is oly minőségben, mint a külföldi áru. Az alumínium edények óriási jövője van a háztartásban, ha eddig aránylag gyéren találkoztunk vele, az azért van, mert háziasszonyaink részben nem ismerik ezekben higiénikus előnyeit, részben pedig az eddig forgalomba hozott selejtes áru nem nyerte meg tetszésüket. Bizvást reméljük, hogy hazai gyárosaink meg fogják kedvelni háziasszonyainkkal ezt a szép s egészséges dolgot. Zenekevelők öröme. Érdekes újítást hozott meg az Országos hanggyökösönözintézet, mikor havi 3 koronáért kölcsön adja a legújabb zeneműveket egy helyben, mint vidéken. Ha érdeklő, kérje a 'B' prospektus azonnali megküldését. Országos hanggyökösönözintézet, Budapest, VI., Andrásy-ut 47. A közügyelmelet fel kell hívni arra a körülményre, hogy a hajfestésre használt szerek között

igen sok olyan van, melyek fémeket tartalmaznak, tehát ártalmasok. Czerny I. Antal Tanningene hajfestőszere nemcsak teljesen ártalmatlan, hanem kitűnő, hosszantartó festőképességgel bír, miért is Tanningene egyike a legkeresettebb hajfestőszereknek. A kozmetika szerei közül a keleti rózsatej, a fagyápolozó szakszemes Osan, valamint a Frilsh-féle napraforgó-olajszappan és Coea fogpaszta, a leginkább használt szerek.

SAKKJÁTÉK.

2773. számú feladvány Kintzig Róbertől, Fakert.

Világos indul és a második lépésre mattot ad.

A 2769. számú feladvány megfejtése Kubbel A.-tól.

- Világos. Sötét. Világos a. Sötét. 1. Vc5-d6 c4-c3 (a,b,c) 1. Vd6-d4 stb. 2. f2-f4 stb. 2. Vd6-d4 stb. 1. g4-g3 1. t. sz. 2. f2-f4 stb. 2. Fe2-g1

Helyesen fejtették meg: Marányi Lajos. — Gellé János és Székely Vilmos. — A 'Budapesti Sakk-kör'. — A 'Budapesti III. ker. Sakk-kör'. — Ludányi Antal. — Wyehogrod Pál. — Beer Mór. — Gottlieb István (Budapest). — Németh Péter (Szeged). — Kintzig Róbert (Fakert). — Maller Nándor (Szombathely). — Hoffbauer Antal (Léptővár). — Szabó János (Bakony-Szentlászló). — A 'Győr Sakk-kör'. — Székely Jenő. — Mészáros József (Győr). — A 'Zborói Társaság'. — A 'Károlyi Katholikus Kör'. — Vetrovs Miklós (Zirc). — H. Hubay Bertalan (Bodas-ujlak). — A 'Duna-földvári Egyenlőségi kör' (Dunasólyvár). — Baross Mihály (Biharudvari). — Osolnoki István (Hajdúhadháza). — A 'Leibici Gasztardgi Kassza' (Leibitz). — Lmastyk János és Szivák János (Alberti-Isra). — 'Csengeri Kassza' (Csenger). Király Mihály (Zenta). — Kunn Reszö (Temesváros). — Budai Sakkos Társaság (Budapest). — Patkó Imre (Talpás).

Szerkesztői üzenetek.

Kertben. Egy-két jó vonás a tájfestésben, a mint aztán átmege a reflexióba, egészen elillapul. Az utolsó dalom. Jó volna, ha egyáltalán az utolsó bombaszt is volna.

En. A könyv. A fél-ét. Nagyon is dobálózik a nagy szavakkal, melyek nem hordanak elég nagy gondolatokat s a nyelvnek sines ritmusa. Még sokat kell érnie, forrnia, a míg megérlik a nyilvánosság számára.

Kedvesemnek. Bors az ég. Bizony ezek nem is versek, legfeljebb ha rigmusoknak mondhatók; nincs bennük egyetlen értékes vonás sem.

Temetőben. Búsán szól a harang. Földön császár-mászó próza, kurta sorokba tördelve.

Az én két műzám. Ilyen kevés mondanivaló ilyen hosszadalmas lére érezt és még azt kívánja, hogy ezer meg ezer emberrel elolvastassuk!

KÉPTALÁNY.

A 45-ik számban megjelent képtalány megfejtése: Sírva vigad a magyar.

Felolós szerkesztő: Hoitsy Pál. Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5. Kiadóhivatal: Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

HENNEBERG-SELYEM. csak közvetlenül a Páket, fehér és színes K 135-től m-ként bluzok és ruhák számára, bérn. és már elvámolvva a házhoz szállítva. Dús mintaküldemény bérn. Henneberg selyemgyáros, Zürich.

Oly hölgy vesszőparipa-illomtejszappant használja. — Egyedüli gyáró: Bergmann & Co. Tetschen a. E. Darabja 80 fillérről minden gyógyszerárban, drogériában és illatszerekkereskedésben stb. kapható.

Divatos ridikülök Kaphatók Csángónál a készítőnél Budapest, IV., Muzsum-körút 5. A cím fontos! TELEFON

AGYTOLLAK. Legelőnyösebb bevásárlási forrás: Magyar Kereskedelmi Vállalat - Miskolc 20. Tiszti árajánlatot kérem. Tiszti árajánlatot kérem.

SALVATOR kiváló bőr- és lithiumos gyógyforrás vese- és hólyagbajoknál, köszvénynél, czukorbetegségről, vörhenynél, emésztési és lélegzési szervek hurutjainál kitűnő hatása. — Természetes vasmentes savanyuviz. Kapható ásványvízkereskedésben és gyógyszerárakban. SCHULTES ÁGOST Szinye-Lipóczy Salvatorforrás-vállalat, Budapest, V., Rudolf-rakpart 8.

Ha fáj a lába viseljen szabadalmazott LAUFER-féle ludtálp-fűzőt Egyedüli készítő: Székely és Tsa BUDAPEST, Muzsum-körút 9. Kérjen ismertetőt.

Lohr Mária (Kronfusz) Gyár és üzlet: A főváros első és legrégebbi csipkésítő, vegytisztító VIII., Baross-u. 85. és kelmeifestő gyári intézete. Fiókák: II., Fő-utca 27. IV., Eszkü-ut 6. IV., Kecskeméti-utca 14. V., Harmad-utca 4. VI., Teréz-körút 39. VI., Andrásy-ut 16. VIII., József-körút 2.

Serravallo kina bora vassal Hygienikus kiállítás 1906. Legmagasabban kitünt Erősítőszere gyengékedők, vérszegények és labadozók számára. Étvágygerjesztő, ideg-erősítő és vérjavító szer. Kitűnő íz. 7000-nél több orvosi vélemény. J. Serravallo, cs. és kir. udv. szállító Trieste-Barcola. Vászrolható a gyógyszerárakban félliteres üvegekben. K 2,50, literes üvegekben K 4,80.

Svájczi selyem a legjobb! Kérjen felte, fehér vagy színes újdonságainkból mintákat: duohesse, voile, satin souple, taffetas, crêpe de chine, collyenne, oótelé, mousseline 120 cm. széles, méterenként 1,20 K-tól kezdve. Székely és Tsa, Budapest, Muzsum-körút 9. SCHWEIZER & Co., LUZERN U 23 (Svájc.) Selyemkivitel. Királyi udvari szállító.

Meinl-féle új termésű tea Meinl Gyula Kávébehozatali r. t. Budapest Dandár u. 15.

Alapított 1865.

Alapított 1865.

Hatóságilag engedélyezett VÉGELADÁS házlebontás miatt, mely alkalomból a raktáron levő női divatkelemék

valamint bársony, selyem, delain, flanel, tenisz, bar- ket, perkál, batiszt, mosógrenadin, zephir és kendőfélék

feltűnő olcsó gyári árakban, sőt egyesek azon alul is adatnak el.

Nem selejtezett, csakis elsőrendű minőségű áru kerül eladásra.

BODÓ GUSZTÁV utódai: Mihálkovits és Szemere IV. ker., Váci-utca 21. sz.

Gyönyörű karácsonyi és újévi ajándékok
egyszerűtől a legdrágábbig kaphatók

O cs. és kir. Fensége József főherceg kam. szállítója

Lőw Sándor
ékszerész és órásnál

Telefon 62-68.

Budapest, VIII., József-körút 81/A.

Videki megrendelések pontosan és lelkiismeretesen lesznek foganatosítva. Árjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve.

Szüksége van fegyverre?

Vadászat, sport, kert v. védelmi célokra? Kérje számon a 85. sz. Árjegyzéket a világelső, szigorúan szolid ANTONIUSCH A. fegyvergyártótól, Fertőudvar (Károlyfalva). Ingyenes Wundt-egységnyi fegyver vadászati célokra kor. 7-50. Ugrasz karabinek-formára elvágya és belőve kor. 12-— Ugrasz szelvényekre, 25 kaliberről kor. 15-50. Hosszával 1700. jec. legelősebben.

A rheuma új gyógymódja.

Orvosi hőlég-készülék vállalat.

Rheuma, kőszvény, izmájdnyok, idég-zsákák, idült csonthántalmak, izületi gyuladások és rokonbetegségek esteiben páratlan hatású a hőlég-kezelés. Kaphatók egész testre és külön minden testrészre. — A test egésze és minden kellemetlen érzés elkerülésével eddig nem ért hők. Minden készülék pontosan működik. Elküldés előtt orvosi felülvizsgálat és orvosi használati utasítás.

Hatásos. Tartós. Olcsó.

Dr. Hofbauer Barna orvos, rendel. Bpest, Gyár-u. 24. Telefon 105-97. d. u. 3-4-ig. Kérjen prospektust.

Keleti-féle cs. és kir. szab.

Sérvkötő pneumatikus gummelöltéssel, a legköltségteljesebb a maga nemében!

haskötő támogat és erősít elgyengült altszerveket!

gummi mulabak gőzreáramlások, mellhórok, mellfűrészek, járó és támpórák, egyenestartók, valamint a testegyensúlyhoz tartozó összes eszközök a technika legmodernebb elvei szerint legújabbosabb gyári árak mellett készíttetnek.

KELETI J. cs. és kir. szab. sérvkötők és testegyensúly gépek gyártója Budapest, IV., Koronaherczeg-u. 17. Legújabb képes árjegyzék ingyen és bérmentve. Alapított 1878. Telefon 13-76.

Angol bőrbutoripar
Bőrbutor szakműhelyek

KENDI ANTAL
Budapest, IV. ker. Semmelweis-u. 7. sz.

Riessner Kályhák

Phönix-folytonégők
Egészségi szempontból legköltségteljes rendszer. Eredeti biztonsági szabályzóval. Gázkiáramlás és robbanásbiztonság.

Pluto az új rendszer.
A fűtési szakma terén éveken át tartott tanulmányozások himagyszó eredménye.

Fortuna

Ringelsen Testvérek, Budapest, Hold-utca 21.

SZŐLŐ-OLTVÁNYOK

szőlőszőlők és Gleditschia (410. kerítésnek alkalmas) csematék beszerzésére legmeglehetőbben ajánljuk a legjobb hírnévűk Örvendő **Szűcs Sándor Fia** szőlőtelepét Biharvidéken.

Ha a szőlő értékes tartás szem előtt, úgy ne legyen mindig cíványt vagy vesztőt, míg a fenti csig képes nagy árjegyzéket nem körté ingyen és bérmentve. Ezen árjegyzék minden szőlőbirtokos érdekel hasznos tartalmúak fogva. **Olcsó ár és pontos kiszágotás. Számos elismerő level.** A tisztelt érdeklődők a telep megtekintésére szívesen látatunk.

Angol bőrbutor, Ebédlőszék, irodai karosszék, kábelgyártás. Külön osztály használt bőrbutor modernizálására, felújítására és festésére. Székátalakítások.

Rendeléseknél szíveskedjék lapunkra hivatkozni

JORGÓ JÁNOS
Órák és kir. törvényszéki hites becsú. Óra-, ékszer-, arany- és ezüstárú-kivétel minden országba, BÉCS, III., Rennweg Nr. 75.

Kérje ingyen és bérmentve nagy árjegyzékemet pontosági órákról gyári árakon. Schaffhausen, Intakt, Zenith, Omega, Bülodes, Audemars, Longines, Grazi-osa, szav. valódi antimagn. anker-órák, 15 köves 9 koronától feljebb. Műhelyek új órákra és javításokra. Éremly kivitelű zsebdórák 80 fillértől új rugót tesztek. Kivonat az árjegyzékekből: Nikkel-horgony-remontőr, szines lapja K 3-25. Különlleges lapos gyal-ler. remontőr acél vagy nikkel tokban linom fémlappal K 4-80. (Népi-sen Glória-ézüst) fény-anker-remontőr, ezüstözött tokban, 3 fedellő K 4-70. Valódi ezüst-cylind.-rem. K 6-50. Vasuti precízios óra nikkel tokban «Doxa» K 11-50. «Jorgó» precízios óra legjobb és legszolidabb kivitelben 15 valódi rubinkövel vagy ezüst-tokban K 27-—. «Jorgó» pontosági óra nikkel tokban K 19-—. Valódi ezüst uri lánc K 2-—. 16 órasú óra nikkel tokban K 2-20. Új ingóra 93 szm. h. K 12-—. Minden nálam vásárolt vagy javított óráért föltétlen kezességét vállalom. — Tűlkövetelés teljesen kizárva.

CALDERONI és TSA
Budapest, V., Gizella-tér 1. sz. (Haas-palota)

Színházi látcsövek, nőinyevek látcsövek, diszes kivitelben. Szemüvegek és orrcsüptetők a legfinomabb üvegekkel. Tábori és vadászlátcsövek, csillagászati távcsövek. Prizmás látcsövek, Zeiss, Busch, stb. gyártmány. Aneroid és regisztráló légsúlymérők megbízható szerkezettel. Időjósító készülék. Ablak-, szoba- és fürdőhőmérők. Fényképezeti készülékek. Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Túlhalmozott **Bőröndáru készletem**

leapasztása céljából az összes utazási bőrúrukra 20 százalékos engedményt nyujtok. Ajánlom egyébként dúsan felszerelt raktáramat vadászati és sportcikkekben.

Huzella M. Bpest, VI., Váci-u. 28.

Rozsnyay Mátvás **chininczukorkája** iztelen chininből

Többszörösen kitünt. 1869-ben a magyar orvosok és természetvizsgálók fűmei vándorgyűlésén negyven arany pályadíjjal jutalmazva.

Láz ellen! Nem keserű!!

Legjobb szer láz, váltóláz, malária ellen, különösen gyermekeknek, a kik keserű chinint bevenni nem képesek.

Valódi, ha minden egyes piros csomagolópapíron **Rozsnyay Mátvás** névalírása olvasható.

Rozsnyay Mátvás gyógyszerára, Arad, Szabadság-tér.

VASÁRNAPI UJSÁG

50. SZ. 1911. (58. ÉVFOLYAM.) Szerkesztő HOITSY PÁL. BUDAPEST, DECEMBER 10.

Szerkesztőségi iroda: IV. Vármegye-utca 11. Egyes szám ára 40 fillér. Előfizetési feltételek: Egész évre — 20 korona. Félévre — 10 korona. A «Világkrónika»-val negyedévenként 1 koronával. Negyedévre — 5 korona. Külföldi előfizetésekhöz a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

HENRIK POROSZ HERCEG JÓZSEF FŐHERCEG KISJENŐI VADÁSZATÁN. — Jeltó Gyula félvétele.